

Na osnovu člana 27. stav H.Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, na 139. sjednici, održanoj 14. decembra 2010. godine, donijelo je

## **PRAVILNIK**

### **KOJIM SE UTVRĐUJU MJERE ZA SPRJEČAVANJE, KONTROLU I ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA**

#### **POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE**

##### **Član 1.**

(Područje primjene)

- (1) Ovim Pravilnikom se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija - engl. Transmissible Spongiform Encephalopathies (u daljnjem tekstu: TSE) kod životinja. Pravilnik se primjenjuje na proizvodnju i stavljanje u promet živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla, i u određenim slučajevima na njihov izvoz.
- (2) Pravilnik kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija (u daljnjem tekstu: Pravilnik) se ne primjenjuje na:
  - a) kozmetičke ili medicinske proizvode ili medicinska sredstva ili sirovine od kojih su dobijeni ili poluproizvode,
  - b) proizvode koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi, hranidbu životinja i đubriva, ili za njihove sirovine ili poluproizvode,
  - c) proizvode životinjskog porijekla koji su namijenjeni izložbama, podučavanju, naučnom istraživanju, posebnim proučavanjima ili analizama, pod uslovom da takvi proizvodi konačno ne budu iskorišteni kao hrana za ljude ili životinje, osim onih koji se drže za potrebe istraživačkih projekata;
  - d) žive životinje koje se koriste ili su namijenjene za istraživanja.

##### **Član 2.**

(Odvajanje živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla)

Da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija ili međusobna zamjena između živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz člana 1. stav (1) Pravilnika i proizvoda životinjskog porijekla iz člana 1. stav (2) tač. a), b) i c) Pravilnika ili živih životinja iz člana 1. stav (2) tačke d) Pravilnika, obavezno ih je držati odvojeno u svakom trenutku, osim u slučaju kada su takve žive životinje ili proizvodi životinjskog porijekla proizvedeni pod najmanje jednakim uslovima zdravstvene zaštite vezanim za TSE.

##### **Član 3.**

(Pojmovnik)

- (1) Pojmovi koji se koriste u Pravilniku imaju slijedeće značenje:
  - a) *"TSE"*- sve transmisivne spongiformne encefalopatije osim onih koje se pojavljuju kod ljudi;
  - b) *"stavljanje na tržište"* (stavljanje u promet) - bilo koja aktivnost kojoj je svrha prodaja žive životinje ili proizvoda životinjskog porijekla na koje se odnosi Pravilnik, ili bilo koji drugi oblik isporuke pošiljke, uz plaćanje ili besplatno, ili skladištenje prije daljnje isporuke trećoj strani, na području Bosne i Hercegovine ili bilo gdje izvan granica Bosne i Hercegovine;
  - c) *"proizvodi životinjskog porijekla"*- svaki proizvod koji potiče od životinja ili sadrži proizvod životinjskog porijekla na koje se odnose odredbe posebnih propisa o veterinarskim kontrolama i posebnih propisa o veterinarsko-zoo-tehničkim kontrolama, koji se primjenjuju u trgovini određenim živim životinjama i proizvodima;
  - d) *"sirovine"*- sirovi materijali ili bilo koji drugi proizvodi životinjskog porijekla iz kojih ili uz pomoć kojih se proizvode proizvodi iz člana 1. stav (2) tač. a) i b) Pravilnika;
  - e) *"kategorija"*- je jedna od klasifikacijskih kategorija iz Priloga II Poglavlja C Pravilnika;
  - f) *"specifični rizični materijal"* - tkiva specificirana u Prilogu V, što ne uključuje proizvode koji sadrže takva tkiva ili su iz njih dobijeni, osim ako nije drugačije navedeno;
  - g) *"životinje na koje se sumnja da su zaražene TSE-om"*-žive, zaklane ili uginule životinje, koje pokazuju ili su pokazivale neurološke poremećaje ili poremećaje u ponašanju ili progresivno pogoršanje općeg stanja povezanog s oštećenjem središnjeg živčanog sistema, te za koje podaci prikupljeni na osnovu kliničkog pregleda, reagiranja na liječenje, post-mortem pregleda ili ante mortem ili post-mortem laboratorijske analize, ne dozvoljavaju postavljanje alternativne dijagnoze. Na bovinu spongiformnu encefalopatiju (u daljnjem tekstu: BSE), sumnjat će se kod goveda koja su dala pozitivan rezultat na brzi test, specifičan za BSE;
  - h) *"gazdinstvo"* - je svako mjesto na kojem se životinje na koje se odnosi Pravilnik uzgajaju, drže, koriste ili se izlažu;

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- i) *"uzorkovanje"* - uzimanje uzoraka od životinja ili iz njihovog okoliša ili od proizvoda životinjskog porijekla, da se osigura statistički ispravna reprezentativnost, a u svrhu utvrđivanja dijagnoze bolesti, utvrđivanja srodstva, nadgledanja zdravlja, ili zbog praćenja odsutnosti mikrobioloških uzročnika ili određenih materijala u proizvodima životinjskog porijekla;
  - j) *"đubriva"*- svaka supstanca koja sadrži proizvode životinjskog porijekla, koja se koristi na zemlji za pospješivanje rasta vegetacije, to može uključivati i probavne ostatke od proizvodnje bioplina ili kompostiranja;
  - k) *"brzi testovi"* - screening metode iz Priloga X, čiji su rezultati poznati u roku od 24 sata; l) *"alternativni testovi"*- testovi navedeni u članu 10. stav (2) Pravilnika, koji se upotrebljavaju kao alternativna metoda za donošenje odluke o uklanjanju specifičnog rizičnog materijala;
  - m) *"mehanički odvojeno meso"*- proizvod dobijen odvajanjem mesa od mesom obraslih kostiju poslije iskoštavanja, za što se koriste mehanička sredstva kojima se uzrokuje gubitak ili preoblikovanje vlaknaste mišićne strukture;
  - n) *"pasivno nadziranje"*- izvještavanje o svim životinjama za koje se sumnja da su zaražene sa TSE-om i laboratorijsko testiranje takvih životinja gdje se TSE ne može isključiti kliničkim istraživanjem;
  - o) *"aktivno nadziranje"*- ispitivanje životinja koje nisu prijavljene kao sumnjive da su zaražene TSE-om, kao što su klanja iz nužde, životinje pregledane ante-mortem, uginula stoka, zdrave zaklane životinje i životinje usmrćene zbog TSE-a, posebno u cilju određivanja razvoja i prevalencije TSE-a u zemlji ili regiji;
  - p) *"posebni propisi"*- propisi koji su trenutno na snazi u Bosni i Hercegovini, te sva legislativa koja direktno ili indirektno uređuje ovu oblast a koja će se donijeti u narednom periodu;
  - r) *"nadležni veterinarski inspektor"*- lice odgovorno za provođenje kontrola iz Pravilnika;
  - s) *"specijalno hitno klanje"*- klanje u hitnom slučaju (prisilno klanje)-podrazumijeva klanje bez prethodnog pregleda životinje, u slučajevima navedenim u članu 21. Odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06).
- (2) Osim pojmova iz stava (1) ovoga člana primjenjuju se i specifični pojmovi iz Priloga I Pravilnika.
- (3) U slučajevima kad neki pojmovi iz Pravilnika nisu definirani u stavu (1) ovog člana ili Prilogu I. Pravilnika, primjenjuju se pojmovi iz posebnih propisa iz Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 13/10, 79/10, 25/11 i 103/11), Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03 i 14/04), Pravilnika o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09), Odluke o načinu obavljanja veterinarsko - zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", br. 82/06 i 79/09), Pravilnika o ISSN 1512-7486 - bosanski jezik ISSN 1512-7494 - hrvatski jezik ISSN 1512-7508 - srpski jezik obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog porijekla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09), Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova koje moraju ispunjavati domaća goveda za rasplod i/ili tov prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu ("Službeni glasnik BiH", broj 84/09) i svih posebnih propisa iz navedenih oblasti.

### Član 4.

#### (Nadležni organi)

Nadležni organi odgovorni za implementaciju Pravilnika:

- a) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine( u daljnjem tekstu: Ured),
- b) Nadležni organi entiteta: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine; (u daljnjem tekstu: nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH),
- c) Nadležni inspeksijski organi entiteta - Federalna uprava za inspeksijske poslove, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske, Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Kantonalne uprave za inspeksijske poslove, inspekcije u okviru lokalnih organa uprave.

### Član 5.

#### (Zaštitne mjere - biosigurnost)

U odnosu na provedbu zaštitnih mjera, primjenjuju se načela i relevantne odredbe iz Pravilnika o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09), Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03 i 14/04), Odluke o načinu

obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", br. 82/06 i 79/09), te svih posebnih propisa iz navedenih oblasti.

## **POGLAVLJE II. ODREĐIVANJE BSE STATUSA**

### **Član 6.**

#### **(Klasifikacija)**

- (1) BSE status zemlje ili regije obzirom na goveđu spongiformnu encefalopatiju (BSE) određuje se klasificiranjem u jednu od slijedeće tri kategorije:
  - zanemariv rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Prilogu II Pravilnika;
  - kontrolirani rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Prilogu II Pravilnika;
  - neutvrđeni rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Prilogu II Pravilnika.
- (2) BSE status zemlje ili regije može biti određen samo na bazi kriterija navedenih u Prilogu II, poglavlju A Pravilnika. Ovi kriteriji uključuju ishod analize rizika provedene na bazi svih potencijalnih faktora za pojavu goveđe spongiformne encefalopatije, kako je definirano u Prilogu II, poglavlju B Pravilnika i razvoja kriterija tokom vremena, kao i sveobuhvatne mjere aktivnog i pasivnog nadziranja uzimajući u obzir kategoriju rizika zemlje ili regije.
- (3) Ured treba dostaviti Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja zahtjev za utvrđivanje BSE statusa koji prate odgovarajuće informacije o kriterijima određenim u Prilogu II Poglavlju A Pravilnika i podatke o mogućim faktorima rizika određenim u Prilogu II Poglavlju B Pravilnika te promjenama u odnosu na prije navedene faktore rizika tokom vremena.
- (4) Ured treba obavijestiti Međunarodnu organizaciju za zdravlje životinja što je prije moguće o bilo kojem epidemiološkom dokazu ili drugoj informaciji koja može inicirati promjenu BSE statusa, posebno o rezultatima moni-toring programa iz člana 7. Pravilnika.

## **POGLAVLJE III. SPRJEČAVANJE POJAVE TSE**

### **Član 7.**

#### **(Sistem monitoringa)**

- (1) Godišnji program praćenja TSE-a, zasniva se na aktivnom i pasivnom nadzoru u skladu s Prilogom III Pravilnika i provode ga nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH. Ako je dostupan za određene vrste životinja, takav program uključuje postupak screening-a pri kojem se koriste brzi testovi.
- (2) Godišnji program praćenja iz stava (1) ovog člana obuhvata najmanje slijedeće subpopulacije:
  - a) sva goveda starija od 24 mjeseca upućena na prisilno klanje ili životinje koje su pokazivale simptome kod ante-mortem pregleda;
  - b) sva goveda starija od 30 mjeseci namijenjena klanju za ljudsku ishranu;
  - c) sva goveda starija od 24 mjeseca koja nisu zaklana za ljudsku konzumaciju, koja su uginula ili usmrćena na gazdinstvu, tokom prijevoza ili u klaonici (uginula stoka).

Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH može donijeti odluku o odstupanju od odredbe iz tačke (c) ovog stava u udaljenim područjima s niskom gustoćom životinja, gdje se ne organizira prikupljanje mrtvih životinja. Odstupanje ne smije obuhvatiti više od 10 % goveđe populacije u zemlji.

- (3) Dob goveda na koju se odnosi stav (2) tač. a) i c) ovog člana moguće je prilagoditi u skladu s posebnim propisima koje donosi Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Svi nadležni organi iz člana 4. Pravilnika moraju dokazati opremljenost i osposobljenost za određivanje efikasnosti provedenih mjera u svrhu zaštite zdravlja ljudi i životinja na osnovu cjelovite analize rizika, a posebno dokazati slijedeće:

- a) očito smanjivanje ili stalnu nisku prevalenciju BSE-a na osnovu ažuriranih rezultata testiranja;
  - b) da je kroz najmanje šest godina provodila i primjenjivala cjelokupni program testiranja na BSE u skladu s posebnim propisima o sljedivosti i označavanju živih životinja te o nadziranju BSE-a;
  - c) da je tokom najmanje šest godina provodila i primjenjivala posebne propise o potpunoj zabrani korištenja bjelančevina porijeklom od sisara za životinje iz uzgoja.
- (4) Ured je dužan izvijestiti Komisiju i države članice Evropske unije, o pojavi neke TSE, koja nije BSE.
  - (5) Sve službene istrage i laboratorijska ispitivanja moraju se evidentirati u skladu s Prilogom III, Poglavlju B Pravilnika.

### **Član 8.**

#### **(Uzgojni programi)**

Ured, uz prethodnu saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti uzgojne programe za odabir populacije ovaca otpornih na TSE. Navedeni programi uključuju okvir za prepoznavanje

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

statusa otpornosti na TSE određenih stada i mogu se proširiti na druge životinjske vrste na osnovu naučnog dokaza kojim se potvrđuje otpornost na TSE određenih genotipova tih vrsta.

### **Član 9.**

(Zabrane koje se odnose na hranidbu životinja)

- (1) Zabranjena je hranidba preživara bjelančevinama porijeklom od životinja.
- (2) Zabrana iz stava (1) ovog člana odnosi se i na životinje koje nisu preživari i u odnosu na hranidbu tih životinja proizvodima životinjskog porijekla, ograničena je u skladu s Prilogom IV Pravilnika.
- (3) Odredbe st. (1) i (2) ovog člana se primjenjuju ne dovodeći u pitanje odredbe propisane u Prilogu IV Pravilnika, kojima se utvrđuju odstupanja od zabrana navedenih u st. (1) i (2) ovoga člana.
- (4) Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti, na osnovu naučne procjene o hranidbenim potrebama mladih preživara i uzimajući u obzir mogućnost kontrole navedenih odstupanja, hranidbu mladih preživara proteinima porijeklom od riba.
- (5) U slučaju neutvrđenog rizika od pojave BSE-a na cijelom području ili pojedinoj regiji Bosne i Hercegovine, zabranjen je izvoz ili skladištenje hrane za životinje iz uzgoja koja sadrži bjelančevine porijeklom od sisara ili hrane za sisare koja sadrži prerađene bjelančevine porijeklom od sisara, osim hrane za pse, mačke i krznaše.
- (6) Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, donosi pravila za sprječavanje unakrsne kontaminacije i o metodama uzorkovanja i analize nužnima za provjeru usklađenosti s ovim članom.

### **Član 10.**

(Specificirani rizični materijal)

- (1) Specificirani rizični materijal mora biti uklonjen i uništen u skladu s Prilogom V. Pravilnika i u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), te posebnim propisima i zabranjen je njegov uvoz. Popis specificiranog rizičnog materijala naveden u Prilogu V. Pravilnika uključuje najmanje: mozak, kičmenu moždinu, oči i tonzile goveda starijih od 12 mjeseci, te kičmu goveda u dobi koja je određena u skladu s posebnim propisima. Uzimajući u obzir različite kategorije rizika utvrđene u članu 6. stavu (1) Pravilnika te uslove iz člana 7. st. (1) i (2) Pravilnika, te člana 7. stava (3) tačke b) Pravilnika, popis specificiranog rizičnog materijala iz Priloga V. Pravilnika izmjenjuje se i dopunjuje u skladu s navedenim.
- (2) Odredbe stava (1) ovog člana ne primjenjuju se na tkiva životinja koje su bile podvrgnute alternativnom testiranju, odobrenom u skladu s posebnim propisima, uz uslov da se navedeni test nalazi na popisu iz Priloga X Pravilnika, da se primjenjuje pod uslovima određenim u Prilogu V Pravilnika, te da su rezultati testiranja negativni.
- (3) Razaranje, nakon omamljivanja središnjeg živčanog tkiva šipkom uvedenom u kranijalnu šupljinu ili upuhivanje plina u kranijalnu šupljinu u vezi s omamljivanjem, nije dozvoljeno primjenjivati na goveda, ovce i koze čije je meso namijenjeno ishrani ljudi ili hranidbi životinja.
- (4) Podaci o dobi iz Priloga V Pravilnika mogu se mijenjati. Navedene se promjene temelje na najnovijim naučnim podacima o statističkoj vjerovatnosti pojave TSE-a u odgovarajućim starosnim grupama populacije goveda, ovaca i koza.

### **Član 11.**

(Proizvodi životinjskog porijekla dobijeni od materijala porijeklom od preživara ili koji sadrže takav materijal)

- (1) Proizvodi životinjskog porijekla iz Priloga VI Pravilnika moraju biti proizvedeni korištenjem proizvodnih procesa, odobrenim u skladu s posebnim propisima.
- (2) Kostii porijekla od goveda, ovaca i koza iz zemalja ili regija s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od pojave BSE-a, zabranjeno je koristiti u proizvodnji mehanički odvojenog mesa.
- (3) Odredbe st. (1) i (2) ovog člana u odnosu na kriterije navedene u tački 5. Priloga V Pravilnika, ne primjenjuju se na preživare koji su podvrgnuti alternativnom testu, koji je priznat u skladu s posebnim propisima, ako su rezultati navedenog testa negativni.

### **Član 12.**

(Programi edukacije)

Svi nadležni organi iz člana 4. Pravilnika moraju osigurati da službenici nadležnih organa, djelatnici dijagnostičkih laboratorija, agronomskog i veterinarskog fakulteta, službeni veterinari, veterinarski praktičari, osoblje klaonice, uzgajivači životinja, njihovi čuvari i osoblje koje radi sa životinjama, budu odgovarajuće educirani i upoznati o kliničkim znakovima, epidemiologiji, a u slučaju radnika odgovornih za provedbu pretraživanja, tumačenje laboratorijskih nalaza u odnosu na TSE.

**POGLAVLJE IV. KONTROLA I ISKORJENJIVANJE TSE**

**Član 13.**

(Prijava bolesti)

- (1) Ne dovodeći u pitanje odredbe o načinu prijave bolesti životinja, koji su sadržani u Odluci o zaraznim bolestima životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/03), nadležni organi iz člana 4. Pravilnika moraju odmah biti obaviješteni o svakoj životinji za koju se sumnja daje zaražena TSE-om.
- (2) Nadležni organi iz člana 4. Pravilnika moraju, bez odgode, preduzeti mjere određene u članu 14. Pravilnika, uključujući i sve druge potrebne mjere.

**Član 14.**

(Mjere u odnosu na sumnjive životinje)

- (1) Za svaku životinju za koju se sumnja da je zaražena TSE-om, nadležni inspekcijski organi entiteta i Brčko Distrikta BiH moraju odrediti službeno ograničenje kretanja do dobijanja rezultata kliničkog i epidemiološkog ispitivanja ili životinja mora biti usmrćena u svrhu laboratorijskog ispitivanja pod službenim nadzorom.
- (2) Ako je postavljena službena sumnja na TSE u goveda koje se nalazi na gazdinstvu, svim drugim govedima na tom gazdinstvu službeno se ograničava kretanje do dobijanja rezultata ispitivanja. Ako je postavljena službena sumnja na TSE za ovcu ili kozu koja se nalazi na gazdinstvu, svim drugim ovcama ili kozama na tom gazdinstvu službeno se ograničava kretanje do dobijanja rezultata ispitivanja.
- (3) Ukoliko postoji dokaz prema kojem gazdinstvo na kojem je životinja bila prisutna vjerovatno nije gazdinstvo na kojem je životinja mogla biti izložena TSE-u, nadležni veterinarski inspektor može odlučiti da se samo životinja za koju se sumnja da je zaražena stavi pod režim službenog ograničenja kretanja.
- (4) Prema potrebi, nadležni veterinarski inspektor može odlučiti da se druga gazdinstva ili samo gazdinstvo izloženo zarazi stave pod službeni nadzor zavisno od dostupnih epidemioloških podataka.
- (5) Ukoliko nadležni organi iz člana 14. stav (1) ne mogu isključiti mogućnost zaraze s TSE, životinja, ako je još živa, mora biti usmrćena; njen mozak i druga tkiva koja odredi nadležni veterinarski inspektor, moraju se odstraniti i poslati u odobrenu laboratoriju, referentnu laboratoriju iz Priloga X Poglavlja A Pravilnika ili referentnu laboratoriju Zajednice u skladu s odredbama člana 20. Pravilnika, na pretraživanje u skladu s metodama testiranja kako je određeno u članu 21. Pravilnika.
- (6) Svi dijelovi tijela sumnjive životinje moraju biti zadržani pod službenom kontrolom do dobijanja negativne dijagnoze ili uništeni u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima iz ove oblasti.

**Član 15.**

(Mjere nakon potvrđivanja TSE)

- (1) Nakon službene potvrde TSE, u najkraćem mogućem roku moraju biti provedene slijedeće mjere:
  - a) svi dijelovi tijela životinje moraju biti uništeni u skladu s odredbama Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnih propisa iz ove oblasti, izuzev materijala zadržanog za evidenciju u skladu s Prilogom III. Poglavljem B Pravilnika;
  - b) istraživanje da bi se utvrdile sve životinje u riziku u skladu s Prilogom VII tačkom 1. Pravilnika;
  - c) sve životinje u riziku i proizvodi porijeklom od tih životinja, kao što je navedeno u Prilogu VII. tački 2. Pravilnika, utvrđene istraživanjem iz tačke (b) ovog stava, moraju biti usmrćene i uništene u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima iz ove oblasti.
- (2) Ured može, izuzetno od odredbi stava (1) ovoga člana, donijeti odluku o primjeni drugih mjera kojima se postiže jednak nivo zaštite, ako su te mjere u skladu s posebnim propisima, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.
- (3) Do provođenja mjera iz stava (1) tač. b) i c) ovog člana, gazdinstvo na kojem se životinja nalazila kad je potvrđena prisutnost TSE, mora biti stavljeno pod službeni nadzor, a kretanje životinja prijemljivih na TSE i proizvoda životinjskog porijekla dobijenih od tih životinja dopušteno je sa ili na gazdinstvo samo uz prethodno odobrenje od strane nadležnog veterinarskog inspektora, kako bi se osigurala brza sljedivost i identifikacija takvih životinja i proizvoda životinjskog porijekla.
- (4) Ako postoji dokaz da gazdinstvo, u kojem se nalazila oboljela životinja u vrijeme kad je potvrđena TSE, vjerovatno nije gazdinstvo na kojem je ta životinja bila izložena TSE, nadležni veterinarski inspektor može odlučiti da se pod nadzor stave oba gazdinstva ili samo gazdinstvo na kojem je došlo do izlaganja bolesti.
- (5) Kad se provodi zamjenski program koji pruža jednak nivo zaštite onoj koja je određena u članu 14. Pravilnika, može odstupanjem od zahtjeva iz stava (1) tač. b) i c) ovog člana, biti izuzeta u skladu s

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

posebnim propisima od zahtjeva za provedbu službenog ograničenja kretanja životinja i zahtjeva za usmrćivanjem i uništavanjem životinja.

- (6) Vlasniku mora biti nadoknađena šteta nastala zbog usmrćivanja životinja ili uništavanja proizvoda životinjskog porijekla koji su uništeni u skladu s članom 14. stav (5) Pravilnika i stavom (1) tač. a) i c) ovog člana.
- (7) Ovaj Pravilnik ne dovodi u pitanje zahtjeve određene Odlukom o zaraznim bolestima životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/03) i posebnih propisa iz ove oblasti a potvrđeni slučajevi bilo koje TSE koja nije BSE moraju se prijaviti Komisiji jednom godišnje.

### **Član 16.**

(Krizni plan)

Ured mora izraditi, u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, smjernice u kojima su detaljno određene nacionalne mjere koje se provode u slučaju pojave TSE-a i u kojima su jasno navedene nadležnosti i odgovornosti u slučaju potvrđivanja slučajeva TSE.

## **POGLAVLJE V. STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ**

### **Član 17.**

(Žive životinje, njihovo sjeme, zameci i jajne ćelije)

- (1) Stavljanje na tržište ili, ako je to potrebno, izvoz goveda, ovaca ili koza te njihovog sjemena, zametaka i jajnih ćelija, obavlja se u skladu s uslovima iz Priloga VIII Pravilnika ili, u slučaju uvoza, uslovima iz Priloga IX Pravilnika. Žive životinje i njihovi zameci i jajne ćelije moraju pratiti odgovarajući certifikati u skladu s posebnim propisima u skladu s članom 19. Pravilnika.
- (2) Stavljanje na tržište potomaka prve generacije, sjemena, zametaka i jajnih ćelija životinja kod kojih se sumnja ili je potvrđena TSE, provodi se u skladu s uslovima iz Priloga VIII Poglavlja B Pravilnika.

### **Član 18.**

(Stavljanje na tržište proizvoda životinjskog porijekla)

- (1) Prilikom stavljanja na tržište ili izvoza, u skladu s ovim članom, Prilogom VIII, poglavljima C i D i Prilogom IX poglavljima A, C, F i G Pravilnika ne podliježu ograničenjima slijedeći proizvodi životinjskog porijekla dobijeni od zdravih preživara:
  - a) proizvodi životinjskog porijekla određeni članom 17. Pravilnika, posebno sjeme, zameci i jajne ćelije;
  - b) mlijeko i mliječni proizvodi, koža i krzno, želatina i kolagen dobijeni od kože i krzna.
- (2) Proizvodi životinjskog porijekla uvezeni iz zemlje s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od pojave BSE-a moraju poticati od zdravih goveda, ovaca i koza koje nisu bile podvrgnute laceraciji tkiva središnjeg živčanog sistema ili injektiranju plina u lubanjsku šuplinu, kako je to navedeno u članu 10. stavu (3) Pravilnika.
- (3) Hrana životinjskog porijekla koja sadrži materijal dobijen od goveda porijeklom iz države ili regije s neutvrđenim rizikom od pojave BSE-a ne smiju se stavljati na tržište, osim ako ne potiču od životinja koje su:
  - a) rođene osam godina nakon datuma od kada se počela provoditi zabrana hranidbe preživara bjelančevinama životinjskog porijekla dobijenim od sisara; i
  - b) rođene, uzgojene i držane u stadima certificiranim da su slobodna od BSE kroz najmanje sedam godina.
- (4) Dok je status zemlje u odnosu na BSE rizik neutvrđen, proizvodi od hrane porijeklom od preživara ne smiju biti otpremani u države članice Evropske unije, niti se takvi proizvodi smiju uvoziti iz zemlje s neutvrđenim BSE rizikom. Ova se zabrana ne primjenjuje na proizvode životinjskog porijekla navedene u Prilogu VIII Poglavlju C Pravilnika i koji ispunjavaju zahtjeve iz Priloga VIII Poglavlja C Pravilnika. Navedene proizvode mora pratiti certifikat koji izdaje službeni veterinar, a kojim se potvrđuje da su proizvedeni u skladu s ovim Pravilnikom.
- (5) Kad se neka životinja premješta iz zemlje ili regije u neku zemlju ili regiju uključenu u drugu kategoriju, ista mora biti svrstana u najvišu kategoriju od zemalja ili regija u kojima je boravila više od dvadeset i četiri sata, osim ako se može dati odgovarajuće jamstvo kojim se potvrđuje da životinja nije dobila hranu iz zemlje ili regije svrstane u najvišu kategoriju.
- (6) Proizvode životinjskog porijekla za koje su ovim članom određena posebna pravila, moraju pratiti odgovarajući certifikati o zdravlju životinja i komercijalni dokumenti u skladu s posebnim propisima iz čl. 18. i 19. Pravilnika ili ako navedeni certifikat ili komercijalni dokumenti nisu određeni posebnim propisom, proizvode životinjskog porijekla može pratiti certifikat ili komercijalni dokument čiji se oblik i sadržaj donosi u skladu s posebnim propisom.

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- (7) Pri uvozu u Bosnu i Hercegovinu i izvozu u Evropsku uniju proizvodi životinjskog porijekla moraju ispunjavati uslove iz Priloga IX Poglavlja A, C, F i G Pravilnika.

### **Član 19. (Certifikati)**

- (1) Certifikati iz posebnih propisa koji se odnose na veterinarske uslove za stavljanje u promet goveda, svinja, ovaca i koza i odgovarajući certifikati o zdravlju životinja u skladu s posebnim propisima koji se odnose na trgovinu sjemenom, zamecima i jajnim ćelijama goveda, ovaca ili koza, trebaju po potrebi biti dopunjeni podatkom o kategoriji države ili regije porijekla, u skladu s članom 6. Pravilnika.
- (2) Odgovarajući komercijalni dokumenti, koji se odnose na trgovinu proizvodima životinjskog porijekla, trebaju po potrebi biti dopunjeni podatkom o kategoriji države ili regije porijekla, u skladu s članom 6. Pravilnika.

## **POGLAVLJE VI. REFERENTNA LABORATORIJA, UZORKOVANJE, TESTIRANJE I KONTROLE**

### **Član 20. (Referentna laboratorija)**

Referentna laboratorija Evropske zajednice navedena je u Prilogu X, Poglavlju B Pravilnika.

### **Član 21. (Uzorkovanje i laboratorijske metode)**

Uzorkovanje i laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE-e mora se provoditi primjenom metoda i protokola određenim u Prilogu X, Poglavlju C Pravilnika.

## **POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**

### **Član 22. (Propisi)**

Poseban propis:

- a) o analitičkim metodama uzorkovanja i analize hrane za životinje tokom službenih kontrola iz Priloga IV Dijela II tačke B podtačke (b) i Priloga IV Dijela II tačke BA podtačke (b) Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.
- b) vezan za programe i dodatna jamstva za suzbijanje skrepija te kojim se odstupa od određenih zahtjeva iz Priloga IX Poglavlja D Odjeljka B Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.
- c) o minimalnim zahtjevima za provedbu studije utvrđivanja genotipova proteina priona pasmina ovaca iz Priloga VIII Poglavlja A Dijela I tač. a) i d) podtač. (ii) i (iii) Pravilnika, te Priloga IX Poglavlja E tačke b) Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.

### **Član 23. (Prijelazne mjere)**

Odredbe Pravilnika kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija, na koje se odnose propisi iz člana 22. navedenog Pravilnika, počet će sa primjenom stupanjem na snagu navedenih propisa.

### **Član 24. (Prilozi)**

Prilozi od I do X sastavni su dio Pravilnika.

### **Član 25. (Prestanak važenja drugih akata)**

Stupanjem na snagu Pravilnika prestaje važiti Odluka kojom se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 31/03).

### **Član 26. (Stupanje na snagu)**

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

VM BiH broj 330/10      Predsjedavajući Vijeća ministara BiH Dr. **Nikola Špirić**, s.r.  
14. decembra 2010. godine Sarajevo

**PRILOG I**  
**SPECIFIČNE DEFINICIJE**

(1) Za potrebe Pravilnika, primjenjuju se slijedeći pojmovi:

- (i) *"životinja iz uzgoja"* - svaka životinja koju ljudi drže, tove ili uzgajaju u svrhu proizvodnje hrane za ljude (uključujući meso, mlijeko i jaja), vune, krzna, perja, kože ili bilo kojeg drugog proizvoda životinjskog porijekla;
- (ii) *"hrana za kućne ljubimce"* - hrana za kućne ljubimce koja sadrži materijal Kategorije 3 u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11).
- (iii) *"prerađene životinjske bjelančevine"* - su životinjske bjelančevine dobijene isključivo od materijala Kategorije 3 u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i koje su obrađene kako je propisano navedenom Odlukom i Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12), na način da su postale prikladne za direktnu upotrebu kao hrana za životinje ili za bilo koju drugu upotrebu u hrani za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, ili za upotrebu u organskim đubrivima ili poboljšivačima tla, ne uključujući proizvode od krvi, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, kolostrum, želatinu, hidrolizirane bjelančevine i dikalcij fosfat, jaja i proizvode od jaja, trikalcij fosfat i kolagen;
- (iv) *"želatina"* - je prirodna, topiva bjelančevina, želirana ili neželirana, dobijena djelimičnom hidrolizom kolagena proizvedenog od kosti, kože, tetiva i ligamenata životinja (uključujući ribe i perad);
- (v) *"proizvodi od krvi"* - su proizvodi dobijeni od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna; oni uključuju sušenu/zamrznutu/tekuću plazmu, sušenu punu krv, sušene/zamrznute/tekuće crvene krvne ćelije ili njihove frakcije i mješavine;
- (vi) *"krvno brašno"* - su proizvodi dobijeni toplinskom obradom krvi ili frakcija krvi i namijenjeni su hranidbi životinja ili upotrebi kao organska đubriva;
- (vii) *"riblje brašno"* - su prerađene životinjske bjelančevine porijeklom od morskih organizama, osim morskih sisara;
- (viii) *"hrana za životinje"* - je svaka supstanca ili proizvod, uključujući i dodatke hrani za životinje, prerađen, djelimično prerađen ili neprerađen, a namijenjen je hranidbi životinja, koje proizvode hranu ili se upotrebljavaju za proizvodnju hrane.

(2) Za potrebe Pravilnika primjenjuju se i slijedeći pojmovi:

- a) *"domaći slučaj BSE-a"* - znači slučaj goveđe spongiformne encefalopatije za koji nije jasno dokazano da je posljedica zaraze koja je nastupila prije uvoza žive životinje;
- b) *"posebno adipozno tkivo"* - je unutrašnja i vanjska tjelesna masnoća odstranjena tokom procesa klanja i rasijecanja, posebno svježja masnoća iz srca, plodne ovojnice i bubrega goveda, te masnoća iz prostorija za rasijecanje;
- c) *"kohorta"* je grupa goveda koja uključuje:
  - (i) životinje oteljene u istom stadu kao i zaraženo govedo i unutar 12 mjeseci prije ili nakon datuma teljenja zaraženog goveda; i
  - (ii) životinje koje su u bilo koje vrijeme tokom prve godine njihova života bile uzgajane zajedno sa zaraženim govedom tokom prve godine njegova života;
- d) *"indeks slučaj"* - je prva životinja na gazdinstvu ili epidemiološkoj grupi gdje je potvrđen TSE;
- e) *"TSE malih preživara"* - je slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije utvrđen u ovce ili koze potvrđnim testom za promijenjenu PrP bjelančevinu;
- f) *"slučaj skrepi"* - je potvrđeni slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije u ovaca ili koza u kojem je isključena dijagnoza BSE u skladu s kriterijima navedenim u posebnim propisima;
- g) *"klasični slučaj skrepi"* - je potvrđeni slučaj skrepija klasificiran kao klasični u skladu s kriterijima navedenim u posebnim propisima;
- h) *"atipični slučaj skrepi"* - je potvrđeni slučaj skrepija, koji se razlikuje od klasičnog skrepija u skladu s kriterijima navedenim u posebnim propisima;
- i) *"označavanje"* - podrazumijeva bilo koje riječi, podatke, trgovačke nazive, nazive robnih marki, slikovne prikaze ili simbole koji se odnose na hranu a koji se nalaze na bilo kojoj ambalaži, dokumentu, obavijesti, etiketi, obruču ili privjesnici koji prate ili se odnose na tu hranu.

**PRILOG II  
UTVRĐIVANJE BSE STATUSA**

**POGLAVLJE A KRITERIJI**

BSE status zemlje ili regije utvrđuje se na osnovu kriterija navedenih u tačkama a) do e) ovog Poglavlja. U zemlji ili regiji je:

- a) provedena analiza rizika, u skladu s odredbama poglavlja B ovog Dodatka, koja identifikira sve potencijalne faktore za pojavljivanje BSE i prethodne situacije u vezi tih faktora;
- b) uspostavljen sistem kontinuiranog nadziranja i praćenja BSE s posebnim naglaskom na rizike iz Poglavlja B ovog Priloga i koji udovoljava minimalnim uslovima nadzora kako je određeno u poglavlju D ovog Priloga;
- c) uspostavljen kontinuirani program edukacije i održavanja pažnje veterinaru, stočaru i radnika uključenih u prijevoz, stavljanje u promet i klanje goveda, radi podsticanja prijave svakog slučaja gdje su utvrđeni klinički znakovi koji ukazuju na BSE u ciljanim pod-populacijama kako je određeno u Poglavlju D ovog Priloga;
- d) na snazi obavezno prijavljivanje i ispitivanje svih goveda koja pokazuju kliničke znakove koji ukazuju na BSE;
- e) pretraživanje u odobrenoj laboratoriji uzoraka mozгова ili drugih tkiva prikupljenih u okviru sistema nadziranja i praćenja iz tačke b) ovog Poglavlja, provedena u odobrenoj laboratoriji.

**POGLAVLJE B ANALIZA RIZIKA**

**1. Struktura analize rizika**

Analiza rizika mora sadržavati: procjenu faktora koji mogu rezultirati pojavom BSE i procjenu izlaganja.

**2. Procjena vanjskih faktora rizika**

2.1. Procjena unošenja mora obuhvatiti procjenu vjerovatnosti da je uzročnik BSE unesen u zemlju ili regiju preko roba potencijalno kontaminiranih uzročnikom BSE ili je već prisutan u zemlji ili regiji. Slijedeći faktori rizika se uzimaju u obzir:

- a) prisutnost ili odsustvo BSE faktora u zemlji ili regiji i ukoliko je uzročnik prisutan, njegova prevalencija zasnovana na ishodu nadziranja;
- b) proizvodnja mesno-koštanog brašna ili masnoća od BSE autohtonih populacija preživara;
- c) uvezeno mesno-koštano brašno ili masnoće;
- d) uvezena goveda, ovce ili koze;
- e) uvezena hrana za životinje i sastojci za hranu za životinje;
- f) uvezeni proizvodi preživarskog porijekla za ljudsku konzumaciju, koji su mogli imati tkiva navedena u tački 1 Priloga V Pravilnika i s kojima su goveda mogla biti hranjena;
- g) uvezeni proizvodi porijeklom od preživara za "in vivo" korištenje kod goveda.

2.2. Specijalne šeme iskorjenjivanja, nadziranja i drugih epidemioloških istraživanja (posebno provođenje nadzora na BSE provedeno na populacijama goveda), relevantnih za faktore rizika navedene u tački 2.1. ovog Poglavlja moraju se uzeti u obzir prilikom provjere faktora koji mogu rezultirati pojavom BSE.

**3. Procjena izlaganja**

Procjena izlaganja mora obuhvatiti procjenu vjerovatnosti izlaganja goveda uzročniku BSE-a, uzimajući u obzir slijedeće:

- a) recikliranje i umnožavanje uzročnika BSE-a hranidbom goveda mesno-koštanim brašnom ili masnoćama porijeklom od preživara, ili drugom hranom za životinje ili sastojcima hrane za životinje koji su njima kontaminirani;
- b) korištenje trupova preživara (uključujući uginule životinje), nusproizvoda i klaoničkog otpada, parametri procesa prerade životinjskih otpadaka i metoda proizvodnje hrane za životinje;
- c) korištenje ili nekorisćenje mesno-koštanog brašna i masnoća dobijenih od preživara za hranidbu preživara uključujući mjere za sprječavanje unakrsne kontaminacije hrane za životinje;
- d) nivo nadziranja BSE-a provedenog u populaciji goveda do tog vremena i rezultate tog nadziranja.

**POGLAVLJE C DEFINICIJA KATEGORIJA**

**I. ZEMLJA ILI REGIJA SA ZANEMARLJIVIM BSE RIZIKOM**

Zemlja ili regija:

- (1) u kojoj je analiza rizika u skladu s poglavljem B Pravilnika provedena, kako bi se identificirali historijski i postojeći faktori rizika;
- (2) koja je dokazala da su preduzete odgovarajuće posebne mjere tokom određenog perioda, određenog u ovom dijelu, radi upravljanja svakim utvrđenim rizikom;
- (3) koja je dokazala da je uspostavljeno nadziranje Tipa B, u skladu s Poglavljem D Pravilnika i da je udovoljeno određenim ciljanim tačkama, u skladu s Tablicom 2 navedenog Poglavlja; i
- (4) koja je:

- a) bilo u slijedećoj situaciji:
  - (i) u zemlji ili regiji nije zabilježen slučaj BSE-a, ili ukoliko je bilo BSE slučaja da je dokumentirano da je bio porijeklom iz uvoza i da je bio u potpunosti uništen;
  - (ii) tokom najmanje sedam godina ispunjavala kriterije iz tač. c), d) i e) Poglavlja A ovog Priloga; i
  - (iii) odgovarajućim nivoom kontrole i revizije dokazano je da preživari nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti masnoćama dobijenim od preživara najmanje osam godina;
- b) bilo u slijedećoj situaciji:
  - (i) u zemlji ili regiji pojavio se jedan ili više domaćih BSE slučajeva, ali u svakom se slučaju radilo o životinjama rođenim prije više od 11 godina;
  - (ii) tokom najmanje sedam godina ispunjavala je kriterije iz tač. c), d) i e) Poglavlja A ovog Priloga;
  - (iii) odgovarajućim nivoom kontrole i revizije dokazano je da preživari nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti masnoćama dobijenim od preživara najmanje osam godina;
  - (iv) žive životinje u zemlji ili regiji, trajno su označene i njihova su kretanja pod kontrolom, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju:
    - svi BSE slučajevi,
    - sva goveda koja su za vrijeme njihove prve godine života uzgajana uz BSE slučajeve tokom njihove prve godine života i za koje je istraživanje pokazalo da su za vrijeme tog perioda konzumirali jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili
    - sva goveda rođena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12mjeseciodrođenja BSE slučaja, ukoliko su rezultati pretraživanja iz alineje druge ove podtačke dvojbeni.

## **II. ZEMLJA ILI REGIJA SA KONTROLIRANIM BSE RIZIKOM**

Zemlja ili regija

- (1) u kojoj se provela analiza rizika zasnovana na podacima iz Poglavlja B ovog Priloga radi prepoznavanja historijskih i postojećih faktora rizika;
- (2) koja je dokazala da se preduzimaju odgovarajuće mjere radi upravljanja svim utvrđenim rizicima, no čije se mjere nisu provodile u određenom vremenskom periodu;
- (3) koja je dokazala da je uspostavljeno nadziranje Tipa A, u skladu s Poglavljem D ovog Priloga, te da su postignute odgovarajuće ciljne tačke u skladu s Tablicom 2 ovog Priloga. Ukoliko su postignute odgovarajuće ciljne tačke nadziranja Tipa B može zamijeniti nadziranje Tipa A; i
- (4) koja je:
  - a) bilo u slijedećoj situaciji:
    - (i) u zemlji ili regiji nije bilo slučajeva BSE, ili je za svaki slučaj BSE dokazano daje poticao iz uvoza te da je bio u potpunosti uništen, da su kriteriji iz tač. c), d) i e) Poglavlja A ovog Priloga ispunjeni, i da može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživara nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti masnoće dobijene od preživara;
    - (ii) da su kriteriji iz tač. c), d) i e) Poglavlja A ovog Priloga ispunjeni tokom perioda kraćeg od sedam godina; i/ili
    - (iii) ne može se dokazati da su kontrole hranjenja preživara mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobijenim od preživara na snazi u periodu od osam godina;
  - b) bilo u slijedećoj situaciji:
    - (i) u zemlji ili regiji u kojoj se pojavio domaći BSE slučaj, ispunjeni su kriteriji iz tač. c), d) i e) Poglavlja A ovog Priloga i može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživara nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti masnoće dobijene od preživara;
    - (ii) da su kriteriji iz tački c) do e) Poglavlja A ovog Priloga ispunjeni tokom perioda kraćeg od sedam godina i/ili;
    - (iii) ne može se dokazati da su kontrole hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobijenih od preživara na snazi najmanje osam godina;
    - (iv) slijedeće životinje, ukoliko su žive u zemlji ili regiji, trajno se identificiraju i njihova se kretanja prate, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju: i
      - svi BSE slučajevi, i
      - sva goveda koja su za vrijeme njihove prve godine života uzgajana zajedno s BSE slučajevima tokom njihove prve godine života i za koje je istraživanje pokazalo da su za vrijeme tog perioda konzumirali jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili
      - sva goveda rođena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12mjeseciodrođenja BSE slučaja, ukoliko su rezultati pretraživanja iz alineje druge ove podtačke dvojbeni.

## **III. ZEMLJA ILI REGIJA SA NEUTVRĐENIM BSE RIZIKOM**

Zemlja ili regija čije određivanje BSE statusa nije zaključeno ili koja ne ispunjava uslove kojima treba udovoljavati zemlja ili regija, da bi bile svrstane u jednu od ostalih kategorija.

## **POGLAVLJE D MINIMALNI ZAHTJEVI ZA NADZIRANJE**

### **1. Tipovi nadziranja**

#### **1.1. Za provođenje ovog Priloga, primjenjuju se slijedeći pojmovi:**

##### **a) Nadziranje tipa A**

Primjena nadziranja Tipa A omogućava otkrivanje BSE-a pri zadanoj prevalenciji od barem jednog slučaja na 100 000 u populaciji odraslih goveda u zemlji ili regiji, s nivoom sigurnosti od 95%;

##### **b) Nadziranje tipa B**

1.2. Primjena nadziranja Tipa B omogućava otkrivanje BSE-a pri zadanoj prevalenciji od barem jednog slučaja na 50 000 u populaciji odraslih goveda u zemlji ili regiji, s nivoom sigurnosti od 95 %;

1.3. Nadziranje Tipa B mogu provoditi zemlje ili regije sa statusom zanemarivog BSE rizika radi potvrđivanja zaključaka analize rizika, na primjer dokazujući efikasnost mjera za smanjivanje bilo kojih utvrđenih faktora rizika, nadziranjem s ciljem prepoznavanja neuspjeha takvih mjera.

1.4. Nadziranje Tipa B može se provoditi i kada zemlja ili regija ima status kontroliranog BSE rizika, nakon postizanja odgovarajućih ciljnih tačaka korištenjem nadziranja Tipa A, radi održavanja povjerenja u znanje stečeno kroz nadziranje Tipa A.

#### **1.5. Za potrebe ovog Priloga, a u svrhu nadziranja prepoznate su slijedeće četiri podpopulacije goveda:**

a) goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove u skladu s BSE-om (klinički sumnjiva);

b) goveda starija od 30 mjeseci koja se otežano kreću, zalegle životinje, koja ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci poslana na prisilno klanje ili sa uočenim promjenama tokom *ante mortem* pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje);

c) goveda starija od 30 mjeseci koja su uginula ili koja su usmrćena na gazdinstvu, tokom prijevoza ili u klaonici (uginuća);

d) goveda starija od 36 mjeseci pri redovnom klanju.

### **2. Strategija nadziranja**

2.1. Izrađuje se strategija nadziranja radi osiguravanja da uzorci reprezentativno predstavljaju stado zemlje ili regije u koju su uključeni demografski faktori poput vrste proizvodnje i geografske lokacije, te mogući uticaji kulturološki jedinstvenih načina uzgoja životinja. Korišteni pristup i pretpostavke moraju se u potpunosti dokumentirati, a dokumentacija se čuva sedam godina.

2.2. Radi provedbe strategije nadziranja za BSE, zemlja koristi dokumentirane zapise ili odgovarajuće procjene dobne distribucije populacije odraslih goveda testiranih na BSE, razvrstanih po dobi i podpopulaciji unutar zemlje ili regije.

### **3. Zadane vrijednosti i ciljane tačke**

Uzorci za nadziranje moraju udovoljavati ciljnim tačkama (eng. "*point targets*") iz tablice 2 ovog Priloga na osnovu zadanih vrijednosti (eng. "*point values*") iz tablice 1 ovog Priloga. Sve klinički sumnjive životinje moraju biti pretražene, bez obzira na ukupni broj tačaka. Mora biti uzorkovano najmanje tri od četiri podpopulacije. Ukupan broj tačaka za sakupljene uzorke zbraja se tokom perioda od najviše sedam uzastopnih godina radi postizanja ciljnog broja tačaka. Ukupan zbir tačaka povremeno se upoređuje sa ciljnim brojem tačaka za zemlju ili regiju.

*Tablica 1.*

Zadane vrijednosti nadziranja za uzorke sakupljene od životinja iz. odrađene podpopulacije i dobne kategorije

| <b>Nadzirana podpopulacija</b> |                                   |                                |                                        |
|--------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------|----------------------------------------|
| <b>Rutinsko klanje (1)</b>     | <b>Ugitiuća (2)</b>               | <b>Klanje radi povreda (3)</b> | <b>Klinički sumnjive životinje (4)</b> |
| Dob > 1 godine i < 0.01        | 2 godine<br>0.2                   | (1.4                           | nije primjenjivo                       |
| Dob > 2 godine i < 0,1         | 4 godine (mladi odrasli)<br>0.2   | 0,4                            | 260                                    |
| Dob > 4 godine i < 0,2         | 7 godina (srednji odrasli)<br>0.9 | 1.6                            | 750                                    |
| Dob > 7 godina i < 0.1         | 9 godina (stariji odrasli)<br>0.4 | 0.7                            | 220                                    |
| Dob > 9 godina (stari)<br>0.0  | 0.1                               | 0.2                            | 45                                     |

(1) Goveda starija od 3<S mjeseci pri redovnom klanju.

(2) Goveda starija od 10 mjeseci pronađena uginula ili usmrćena na gazdinstvu, tokom prijevoza ili u klaonici (uginuća).

(3) Goveda starija od 30 mjeseci koja se otežano kreću, zalegle životinje, koje ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci prisilno zaklana ili s uočenim promjenama tokom *tinte morlem* pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje).

(4) Goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove BSE-a (klinički sumnjiva). *Tablica 2.*

Ciljne tačke za različite veličine populacija odraslih goveda u zemlji ili regiji

| Ciljne tačke za zemlje ili regije                          |                   |                   |
|------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------|
| Veličina populacija odraslih goveda (24 mjeseca i starija) | Nadziranje Tipa A | Nadziranje Tipa B |
| > 1 000 000                                                | 300 000           | 150 000           |
| 800 000 - 1 000 000                                        | 240 000           | 120 000           |
| 600 000 - 800 000                                          | 180 000           | 90 000            |
| 400 000 - 600 000                                          | 120 000           | 60 000            |
| 200 000 - 400 000                                          | 60 000            | 30 000            |
| 100 000 - 200 000                                          | 30 000            | 15 000            |
| 50 000 - 100 000                                           | 15 000            | 7 500             |
| 25 000 - 50 000                                            | 7 500             | 3 750             |

#### 4. Određivanje specifičnih ciljeva

Unutar svake od gore navedene potpopulacije u zemlji ili regiji, mogu se ciljano odrediti goveda koja su uvezena iz zemalja ili regija u kojima je utvrđen BSE i goveda koja su konzumirala potencijalno kontaminiranu hranu za životinje iz zemalja ili regija u kojima je utvrđen BSE.

#### 5. Model za nadziranje BSE-a

U svrhu procjene prisutnosti/prevalencije BSE-a može se koristiti BSurvE model ili druga metoda zasnovane na BSurvE modelu.

#### 6. Održavanje nadziranja

Kada se postignu ciljne tačke, a u svrhu nastavka određivanja statusa zemlje ili regije kontroliranog BSE rizika ili zanemarivog BSE rizika, nadziranje može biti svedeno na nadziranje Tipa B (pod uslovom da svi drugi pokazatelji ostanu pozitivni). Radi nastavka udovoljavanja zahtjevima određenim u ovom Poglavlju, daljnje godišnje nadziranje mora uključivati barem tri od četiri propisane podpopulacije. Nadalje, sva goveda klinički sumnjiva na zarazu sa BSE-om pregledavaju se bez obzira na broj nakupljenih tačaka. Godišnje nadziranje u zemlji ili regiji nakon postizanja traženih ciljnih tačaka ne može biti manji od količine tražene za jednu sedminu ukupnog nadziranja Tipa B.

### PRILOG III MONITORING SISTEM

#### POGLAVLJE A

##### I - Monitoring goveda

###### 1. Općenito

Monitoring goveda mora se provesti u skladu s laboratorijskim metodama određenim u Prilogu X Poglavlju C tački 3. 1. podtački b) Pravilnika.

###### 2. Monitoring životinja zaklanih za ishranu ljudi

###### 2.1. Sva goveda starija od 24 mjeseca moraju se testirati na BSE:

- nad kojima je izvršeno "specijalno hitno klanje" u skladu s Odlukom o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog porijekla;
- zaklane u skladu s Odlukom o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog porijekla, osim životinja bez kliničkih znakova bolesti, koje su zaklane u okviru programa iskorjenjivanja bolesti;

###### 2.2. Sva goveda starija od 30 mjeseci moraju se testirati na BSE:

- redovno zaklana za ljudsku ishranu,
- zaklana u okviru iskorjenjivanja bolesti u skladu s Odlukom o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", br. 82/06 i 79/09) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog porijekla, ali koja nisu pokazivala kliničke znakove bolesti.

###### 3. Monitoring goveda koja nisu zaklana za ishranu ljudi

###### 3.1. Na BSE moraju biti testirana sva goveda starija od 24 mjeseca, koja su uginula ili usmrćena ali nisu bila:

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- usmrćena u okviru suzbijanja epidemije, kao što je slinavka i šap
  - zaklana za ishranu ljudi;
- 3.2. Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dopustiti odstupanje od odredbi iz podtačke 3.1. ove tačke u udaljenim područjima zemlje s malom gustoćom životinja, gdje nije organizirano sakupljanje uginulih životinja. Navedeno odstupanje ne smije obuhvatiti više od 10% populacije goveda u zemlji.
4. *Monitoring drugih grupa goveda*
- Pored pretraživanja navedenih u tačkama 2. do 3. ovog Priloga, mogu se testirati i druga goveda, naročito kad te životinje potiču iz zemalja u kojima je bilo slučajeva domaćeg BSE-a, ako su konzumirale potencijalno kontaminiranu hranu za životinje ili su rođene ili potiču od majki donora zaraženih s BSE.
5. *Mjere kod testiranja*
- 5.1. Kada se neka životinja zaklana za ishranu ljudi odabere za testiranje na BSE, na trup te životinje se ne smije staviti zdravstvena oznaka, kako je određeno Odlukom o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima o higijeni hrane i higijeni hrane životinjskog porijekla, sve dok se ne dobije negativni rezultat brzog testa.
- 5.2. Nadležni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od odredbi podtačke 5.1. ove tačke ako u klaonici postoji službeni sistem koji garantira da ni jedan dio pretraženih životinja, na koji je stavljena zdravstvena oznaka, neće napustiti klaonicu dok se ne dobije negativni rezultat brzog testa.
- 5.3. Svi dijelovi tijela životinje testirane na BSE, uključujući kožu, moraju se zadržati pod službenom kontrolom do dobijanja negativnih rezultata brzog testa, osim ako se uništavaju u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima iz ove oblasti.
- 5.4. Svi dijelovi tijela životinje pozitivne ili dvojbene na brzi test uključujući kožu, uništavaju se u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima iz ove oblasti, odvojeno od materijala koji se zadržava zajedno s evidencijama iz Poglavlja B Dio II. ovog Priloga.
- 5.5. Ukoliko je životinja zaklana za ishranu ljudi pozitivna ili dvojbeni brzim testom u skladu s podtačkom 5.4. ove tačke, uništava se najmanje onaj trup na istoj liniji klanja neposredno prije i dva trupa neposredno nakon životinje koja je na testu pozitivna ili dvojbeni. Izuzetno od navedenog nadležni veterinarski inspektor može narediti uništavanje navedenih trupova samo ako je rezultat brzog testa potvrđen kao pozitivan ili dvojbena korištenjem potvrđenih metoda pretrage koje su navedene u Prilogu X Poglavlju C tački 3.1. podtački b) Pravilnika.
- 5.6. Nadležni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od pod tačke 5.5. ove tačke ako u klaonici postoji sistem koji sprječava međusobnu kontaminaciju trupova.
6. *Revizija godišnjeg programa monitoringa u odnosu na BSE (u daljnjem tekstu: BSE monitoring programi), kako je određeno u članu 7. stav (3) Pravilnika.*
- 6.1. Dostava zahtjeva
- Zahtjev za reviziju godišnjeg BSE monitoring programa koji Ured dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja mora sadržavati najmanje slijedeće:
- a) podatke o godišnjem monitoringu BSE-a koji se provodio tokom prethodnog šestogodišnjeg perioda na području zemlje, uključujući detaljnu dokumentaciju kojom se dokazuje udovoljavanje epidemioloških kriterija iz podtačke 6.2. ove tačke;
  - b) podatke o sistemu identifikacije i sljedivosti goveda, kako je navedeno u tački b) stava (3) člana 7. Pravilnika, koji se provodio tokom prethodnog šestogodišnjeg perioda na području zemlje, uključujući detaljan opis funkcioniranja računarske baze podataka kako je navedeno u Pravilniku o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 13/10, 79/10, 25/11 i 103/11) i posebnim propisima iz ove oblasti
  - c) podatke o zabranama koje se odnose na hranidbu životinja iz uzgoja u prethodnom šestogodišnjem periodu na području zemlje, uključujući detaljan opis provedbe zabrane hranidbe životinja iz uzgoja u skladu s tačkom c) stava (3) člana 7. Pravilnika, uključujući plan uzorkovanja te broj i tip utvrđenih neusklađenosti, kao i rezultate provedbe mjera za uklanjanje utvrđenih neusklađenosti;
  - d) detaljan opis predloženog revidiranog BSE monitoring programa, koji uključuje geografsko područje na kojem se program mora provoditi, kao i opis podpopulacija goveda koje obuhvaća revidirani BSE monitoring program, uključujući dobne granice i broj uzoraka za testiranje;
  - e) rezultat sveobuhvatne analize rizika koji pokazuje da je revidiranim BSE monitoring programom osigurana zaštita zdravlja ljudi i životinja. Analiza rizika mora uključiti i analizu kohorte po rođenju ili druga bitna istraživanja kod kojih je cilj dokazati da su mjere za smanjenje rizika od TSE, uključujući zabrane hranidbe kako je navedeno u tački c) stava (3) člana 7. Pravilnika provedene na efikasan način.

**6.2. Epidemiološki kriteriji**

Zahtjevi za reviziju BSE monitoring programa uz dodatne uslove iz tač. a), b) i c) stava (3) člana 7. Pravilnika, moraju sadržavati i slijedeće epidemiološke kriterije:

- a) za period od najmanje šest uzastopnih godina od dana primjene šeme ispitivanja BSE, kako je navedeno u tački b) stava (3) člana 7. Pravilnika, ili:
  - prosječno smanjenje godišnje stope incidencije BSE zapaženo kod populacije odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) bilo je veće od 20% i ukupan broj goveda zaraženih BSE-om rođenih nakon početka primjene potpune zabrane hranidbe životinja iz uzgoja, kako je navedeno u tački c) stava (3) člana 7. Pravilnika, nije bio veći od 5% ukupnoga broja potvrđenih slučajeva BSE; ili
  - utvrđena godišnja stopa incidencije BSE kod populacije odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) bila je stalno manja od 1/100.000; ili
  - ako je populacija odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) manja od 1.000.000 životinja, kumulativni broj potvrđenih slučajeva BSE stalno je ispod pet;
- b) nakon šestogodišnjeg perioda navedenog u podtački a) ove tačke nema pokazatelja da se epidemiološka situacija u odnosu na BSE pogoršava.

**II - Monitoring ovaca i koza**

**1. Općenito**

Monitoring ovaca i koza provodi se u skladu s laboratorijskim metodama određenim u Prilogu X Poglavlju

C. tačkom 3.2 podtačkom b) Pravilnika.

**2. Monitoring ovaca i koza zaklanih za ishranu ljudi**

- a) Ukoliko populacija ženki ovaca i pripuštenih šilježica prelazi 750 000 životinja mora se testirati godišnje najmanje 10 000 ovaca zaklanih za ishranu ljudi u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim tačkom 4. ovog Dijela;
  - b) Ukoliko populacija ojarenih i pripuštenih koza prelazi 750 000 životinja mora se testirati godišnje najmanje 10 000 koza zaklanih za ishranu ljudi u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim tačkom 4. ovog Dijela;
  - c) Ukoliko postoje poteškoće u prikupljanju dovoljnog broja zdravih ovaca i koza namijenjenih klanju kako bi se postigao minimalni broj uzorka iz podtačke a) i b) ove tačke, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odabrati zamjenu maksimalno 50% minimalnog broja uzoraka testiranjem uginulih ovaca ili koza starijih od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan s tim da se taj broj dodaje minimalnom broju uzorka određenog u tački 3. ovog Dijela. Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odrediti zamjenu maksimalno 10% minimalnog broja uzorka na način da se testiraju ovce ili koze starije od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan, usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti.
- 3. Monitoring ovaca i koza koje nisu zaklane radi ishrane ljudi**
- Testiranje se mora provesti u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim tačkom 4. ovog Dijela i minimalnim brojem uzoraka iz tablice A i tablice B ove tačke na ovacama i kozama koje su uginule ili su usmrćene, ali nisu:
- usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti, ili
  - zaklane radi ishrane ljudi.

**Tablica A**

| Populacija ovaca i pripuštenih šilježica u zemlji                                                                                                | Minimalni broj u/.orka uginulih ovaca(i) |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| > 750 000                                                                                                                                        | 10 000                                   |
| 100 000-750 000                                                                                                                                  | 1 500                                    |
| 40 000-100 000                                                                                                                                   | 100 % do 500                             |
| < 40 000                                                                                                                                         | 100 % do 100                             |
| (I) Minimalni broj uzorka određen je na način daje uzela u obzir veličina populacije ovaca u zemlji i namijenjene postizanju ostvarivih ciljeva. |                                          |

**Tablica B**

| Populacija ojarenih i pripuštenih koza                                                                                                         | Minimalni broj uzorka mrtvih koza(I) |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| > 750 000                                                                                                                                      | 10 000                               |
| 250 000-750 000                                                                                                                                | 1 500                                |
| 40 000-250 000                                                                                                                                 | 100% do 500                          |
| < 40 000                                                                                                                                       | 100% do 100                          |
| (1) Minimalne broj uzorka određenje na način daje uzela u obzir veličina populacije koza u zemlji i namijenjene postizanju ostvarivih ciljeva. |                                      |

**4. Pravila uzorkovanja koja se primjenjuju na životinje iz tačaka 2. i 3. ovog Dijela**

Životinje moraju biti starije od 18 mjeseci ili imati više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni.

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

Starost životinja procjenjuje se na osnovu pregleda zubala, vidljivih znakova zrelosti ili bilo kojeg drugog pouzdanog podatka.

Odabir uzorka određuje se u svrhu izbjegavanja prevelike zastupljenosti bilo koje grupe obzirom na porijeklo, dob, vrstu, tip proizvodnje ili druge karakteristike.

Uzorkovanje mora biti reprezentativno za svaku regiju i sezonu. Izbjegava se višestruko uzorkovanje u istom stadu, gdje god je moguće. Programima monitoringa mora se postići, gdje god je moguće, da predmet testiranja na TSE tokom uzastopnih godina uzorkovanja budu sva službeno registrirana gazdinstva s više od 100 životinja i ona u kojima nikada nisu utvrđeni slučajevi TSE-a.

Mora se uspostaviti sistem za provjeru ciljne ili druge osnove radi sprječavanja izbjegavanja uzorkovanja životinja.

Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, odlučuje o izuzimanju od uzorkovanja udaljenih područja s niskom gustoćom životinja, gdje nije organizirano sakupljanje uginulih životinja. Odstupanje ne pokriva više od 10% populacije ovaca i koza u zemlji. 5. *Monitoring zaraženih stada*

Životinje starije od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni, te koje su usmrćene radi uništavanja u skladu s prilogom VII tačkom 2.3. podtačkom b) alinejama (i) ili (ii) ili tačkom 5. podtačkom a) istog Priloga Pravilnika, testiraju se na osnovu odabira jednostavnog slučajnog uzorka prema broju uzorka određenih u slijedećoj tablici.

| Broj životinja starijih od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni, koje su usmrćene i neškodljivo uništene | Minimalni broj uzorak      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| 70 ili manje                                                                                                                                         | sve odgovarajuće životinje |
| 80                                                                                                                                                   | 68                         |
| 90                                                                                                                                                   | 73                         |
| 100                                                                                                                                                  | 78                         |
| 120                                                                                                                                                  | 86                         |
| 140                                                                                                                                                  | 92                         |
| 160                                                                                                                                                  | 97                         |
| 180                                                                                                                                                  | 101                        |
| 200                                                                                                                                                  | 105                        |
| 250                                                                                                                                                  | 112                        |
| 300                                                                                                                                                  | 117                        |
| 350                                                                                                                                                  | 121                        |
| 400                                                                                                                                                  | 124                        |
| 450                                                                                                                                                  | 127                        |
| 500 ili više                                                                                                                                         | 150                        |

### **6. Monitoring drugih životinja**

Uz programe monitoringa navedene u tač. 2, 3 i 4 ovog Dijela Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može provoditi i monitoring drugih životinja, naročito:

- životinja koje se koriste za proizvodnju mlijeka,
- životinja koje potiču iz zemalja s domaćim slučajevima TSE-a,
- životinja koje su konzumirale potencijalno kontaminiranu hranu za životinje,
- životinja rođenih ili porijeklom od ženki zaraženih TSE-om.

### **7. Mjere nakon testiranja ovaca i koza**

7.1. Ovce ili koze zaklane za ishranu ljudi, testirane na TSE, u skladu s tačkom 2. ovog Dijela, njihovi trupovi se ne označavaju zdravstvenom oznakom, kako je definirano u: Odluci o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06), Pravilniku o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog porijekla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09) i posebnim propisima dok se ne dobiju negativni rezultati brzog testa.

7.2. Nadležni veterinarski inspektor može odstupiti od podtačke 7.1. ove tačke ukoliko je u klaonici uspostavljen sistem koje su odobrili nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH, kojim je osigurana sljedivost svih dijelova životinje i da niti jedan dio testirane životinje koja nosi zdravstvenu oznaku ne može napustiti klaonicu do dobijanja negativnog rezultata brzog testa.

7.3. Svi dijelovi tijela testirane životinje, uključujući kožu, zadržavaju se pod službenim nadzorom do dobijanja negativnog rezultata brzog testa, osim nusproizvoda koji se direktno uništavaju u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima koji se odnose na ovu oblast.

7.4. Osim za materijal koji se treba zadržati u skladu s evidencijama iz Poglavlja B Dijela II. ovog Priloga, svi dijelovi tijela životinje koja je pozitivna na brzom testu, uključujući kožu, moraju se odmah uništiti u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i posebnim propisima koji se odnose na ovu oblast.

#### 8. Genotipizacija

8.1. Genotip bjelančevine priona za kodone 136, 154 i 171 mora biti određen za svaki pozitivan slučaj TSE u ovce. TSE slučajevi utvrđeni u ovaca sa genotipima koji kodiraju alanin na oba alela na kodonu 136, arginin na oba alela na kodonu 154 i arginin na oba alela na kodonu 171 moraju se odmah prijaviti u skladu s posebnim propisima. Ukoliko je TSE pozitivan slučaj atipičan slučaj skrepi, mora biti određen genotip bjelančevine priona za kodon 141.

8.2. Uz genotipizirane životinje u skladu s tačkom 8.1. ove tačke, određuje se genotip bjelančevine priona za kodone 136, 141, 154 i 171 na minimalnom uzorku ovaca. U slučaju kad je u populaciji odraslih ovaca više od 750 000 životinja u zemlji, minimalni se uzorak sastoji od barem 600 životinja, a kad je populacija životinja ispod navedenog broja, minimalni uzorak mora se uzeti od najmanje 100 životinja. Uzorci se mogu odabrati od životinja zaklanih za ishranu ljudi, od životinja uginulih na gazdinstvu ili od živih životinja. Uzorak treba biti reprezentativan za čitavu populaciju ovaca.

### III. MONITORING U DRUGIH VRSTA ŽIVOTINJA

Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH može odrediti, u slučaju potrebe, monitoring na TSE i kod drugih vrsta životinja, osim kod goveda, ovaca i koza.

### POGLAVLJE B IZVJEŠTAVANJE I EVIDENCIJE

#### I. ZAHTJEVI

Podaci koje su nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH dužni dostaviti Uredu u svojim izvještajima:

1. Broj sumnjivih slučajeva po vrstama životinja, kojima je službeno ograničeno kretanje u skladu s članom 14. stav (1), (2), (3), (4) Pravilnika.
2. Broj sumnjivih slučajeva po vrstama životinja, koji podliježu laboratorijskom pretraživanju u skladu s članom 14. stavom (5) Pravilnika, uključujući rezultate brzih i potvrdnih testova (broj pozitivnih i negativnih), a kod goveda, procjena dobne distribucije svih testiranih životinja. Dobne kategorije moraju se grupirati, kad god je to moguće na slijedeći način: "do 24 mjeseca starosti"; dvanaestomjesečne kategorije u periodu između 24 i 155 mjeseci i "iznad 155 mjeseci starosti".
3. Broj stada u kojih su sumnjivi slučajevi kod ovaca i koza prijavljeni i istraženi u skladu s članom 14. stav. (1), (2), (3), (4) i (5) Pravilnika.
4. Broj testiranih goveda unutar svake od pod-populacija navedenih u Poglavlju A. Dijelu I tač. 2.1, 2.2, 3.1 i 4. ovog Priloga. Metoda odabira uzoraka, rezultat brzih i potvrdnih testova i procjena dobne kategorije testiranih životinja grupiranih kako je navedeno u tački 2. ovog Dijela.
5. Broj ovaca i koza te stada testiranih unutar svake od pod-populacija navedenih u Poglavlju A Dijela II tač. 2, 3 i 5 ovog Priloga, zajedno s metodom odabira uzoraka i rezultatima brzih i potvrdnih testova.
6. Geografska distribucija, uključujući zemlju porijekla ako to nije Bosna i Hercegovina, pozitivnih slučajeva BSE i skrepija. Godina, a gdje je moguće i mjesec rođenja moraju biti navedeni za svaki TSE slučaj u goveda, ovaca i koza. Slučajevi TSE koji se smatraju atipičnim i razlozi za to moraju biti navedeni. Za slučaj skrepi rezultati primarnog molekularnog testiranja razlikovnim imunobloting testom navedenim u Prilogu X Poglavlju C. tački 3.2. podtačkama c) (i) Pravilnika moraju biti navedeni.
7. Broj uzoraka i broj potvrđenih pozitivnih slučajeva TSE, kod drugih životinja, osim goveda, ovaca i koza, po vrstama.
8. Genotip i, gdje je to moguće, pasmina svake ovce pozitivne na TSE ili uzorkovane u skladu s odredbama navedenim u Poglavlju A Dijelu II tačkama 8.1. i 8.2. ovog Priloga.

#### II. EVIDENCIJE

1. Nadležni organi iz člana 4. tač. a), b) i c) moraju sedam godina čuvati evidencije o:
  - broju i tipu životinja kojima je bilo službeno ograničeno kretanje u skladu s članom 14. stav (1), (2), (3) i (4) Pravilnika
  - broju i ishodu kliničkih i epidemioloških istraživanja u skladu s članom 14. stav (1), (2), (3) i (4) Pravilnika
  - broju i ishodu laboratorijskih pretraga u skladu s članom 14. stavom (5) Pravilnika
  - broju, identitetu i porijeklu životinja uzorkovanih u okviru monitoring programa u skladu s Poglavljem A ovog Priloga i gdje je to moguće, podatke o starosti, pasmini i anamnezi
  - genotipu prionskog proteina pozitivnih TSE slučajeva u ovaca.
2. Laboratorija, koja obavlja ispitivanja, mora sedam godina čuvati sve evidencije o testiranjima, posebno laboratorijske radne knjige i, ukoliko je odgovarajuće, parafinske blokove i fotografije ("filmove") Western blot testova.

**PRILOG IV**

**HRANIDBA ŽIVOTINJA**

I. Dodatne zabrane na koje se odnosi član 9. stav (1) Pravilnika Zabrana iz člana 9. stav (1) Pravilnika proširuje se i na hranidbu:

- a) životinja iz uzgoja, osim mesojeda koji se uzgajaju za proizvodnju krzna s:
  - (i) prerađenim životinjskim bjelančevinama
  - (ii) želatinom porijeklom od preživara
  - (iii) proizvodima od krvi
  - (iv) hidroliziranim bjelančevinama
  - (v) dikalcij fosfatom i trikalcij fosfatom životinjskog porijekla
  - (vi) hranom za životinje koja sadrži bjelančevine navedene u podtačkama (i) do (v) ove tačke,
- b) preživara životinjskim bjelančevinama i hranom za životinje koja sadrži takve bjelančevine.

II. Odstupanja od zabrana iz člana 9. stav (1) i (2) Pravilnika i posebni uslovi za primjenu navedenih odstupanja.

A. Zabrane iz člana 9. stav (1) i (2) Pravilnika ne primjenjuju se na:

- a) hranidbu životinja iz uzgoja bjelančevinama iz podtač. (i), (ii), (iii) i (iv) tačke, i hranom za životinje dobijenom od tih bjelančevina, pod uslovom da su te bjelančevine:
  - (i) mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i kolostrum;
  - (ii) jaja i proizvodi od jaja;
  - (iii) želatina porijeklom od nepreživara;
  - (iv) hidrolizirane bjelančevine dobijene od dijelova nepreživara i koža preživara;
- b) hranidba životinja nepreživara iz uzgoja s bjelančevinama navedenim u tač. (i), (ii) i (iii) i proizvodima dobijenim od tih bjelančevina:
  - (i) riblje brašno u skladu s uslovima propisanim u tački B ovog Dijela;
  - (ii) dikalcij fosfat i trikalcij fosfat u skladu s uslovima propisanim u tački C ovog Dijela;
  - (iii) proizvodi od krvi dobijeni od nepreživara u skladu s uslovima propisanim u tački D ovog Dijela;
- c) hranidba riba krvnim brašnom dobijenim od nepreživara u skladu s uslovima propisanim u tački D ovog Dijela;
- d) hranidba životinja iz uzgoja hranom za životinje biljnog porijekla i hranom za životinje koja sadrži takve proizvode nakon utvrđivanja neznatnih čestica kosti može biti odobrena od Ureda ukoliko su rezultati provedene procjene rizika zadovoljavajući. Procjena rizika mora uzeti u obzir najmanje količinu i mogući izvor kontaminacije te krajnje odredište pošiljke;
- e) hranidba sisajućih preživara ribljim brašnom u skladu s uslovima propisanim u tački B.A ovog Dijela.

B. Za korištenje ribljeg brašna navedenog u tački A podtački b) alineji (i) ovog Dijela i korištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno za hranidbu životinja nepreživara iz uzgoja (osim hranidbe mesojeda koji se uzgajaju za proizvodnju krzna) moraju se ispuniti slijedeći uslovi:

- a) riblje brašno mora biti proizvedeno u objektima koji se bave isključivo proizvodnjom proizvoda od ribe;
- b) prije puštanja u slobodni promet, svaka pošiljka uvezenog ribljeg brašna mora se analizirati mikroskopskom pretragom u skladu s posebnim propisom o uzorkovanju i analizi hrane za životinje tokom službenih kontrola;
- c) hrana za životinje koja sadrži riblje brašno mora se proizvoditi u objektima koji ne proizvode hranu za preživare i koje su nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH odobrili za tu namjenu.

Izuzetno od odredbe iz podtačke c) ove tačke:

- (i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži riblje brašno nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe u objektima:
  - koji su registrirani od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH,
  - koji drže samo nepreživare,
  - koji proizvode potpunu hranu za životinje koja se koristi samo na istom gazdinstvu, i
  - pod uslovom da hrana za životinje, koja sadrži riblje brašno i koja se koristi u proizvodnji, sadrži manje od 50% sirovih bjelančevina;
- (ii) proizvodnju hrane za preživare u objektima koji proizvode i hranu za životinje koja sadrži riblje brašno a namijenjena je drugim vrstama životinja, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod slijedećim uslovima:
  - hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživare, mora se držati u prostorijama koje su fizički odvojene od ribljeg brašna u rasutom stanju i hrane za životinje koja sadrži riblje brašno u rasutom stanju prilikom skladištenja, prijevoza i pakiranja,
  - hrana za životinje namijenjena preživarima mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se proizvodi hrana za životinje koja sadrži riblje brašno,

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju ribljeg brašna i prodaji hrane za životinje koja sadrži riblje brašno moraju se čuvati najmanje pet godina kako bi se mogle dati na uvid Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- hrana namijenjena preživarima mora se redovno testirati na prisutnost proteina životinjskog porijekla uključujući riblje brašno kako bi se isključila mogućnost prisutnosti zabranjenih bjelančevina;
- d) na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku hrane za životinje koja sadrži riblje brašno i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti jasno označeno "sadrži riblje brašno - ne smije se koristiti za hranidbu preživara";
- e) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži riblje brašno, mora se prevoziti vozilima koja istovremeno ne prevoze hranu za preživare. Ako se to vozilo naknadno koristi za prijevoz hrane namijenjene preživarima, ono treba biti temeljno očišćeno u skladu s procedurom koju je odobrio Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija;
- f) Korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno zabranjeno je na gazdinstvima na kojima se drže preživari.

Izuzetno od navedene zabrane, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dopustiti korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno na gazdinstvima na kojima se drže preživari, ako utvrdi da se na odnosnom gazdinstvu provode mjere kojima se sprječava hranidba preživara hranom koja sadrži riblje brašno. B.A. Slijedeći uslovi primjenjuju se kod korištenja ribljeg brašna iz tačke A podtačke e) ovog Dijela i hrane za životinje koja sadrži riblje brašno u hranidbi sisajućih preživara:

- a) riblje brašno mora biti proizvedeno u objektima koji se bave isključivo proizvodnjom proizvoda od ribe;
- b) prije puštanja u slobodni promet, svaka pošiljka uvezenog ribljeg brašna mora se analizirati mikroskopskom pretragom u skladu s posebnim propisom o uzorkovanju i analizi hrane za životinje tokom službenih kontrola;
- c) korištenje ribljeg brašna za mlade preživare iz uzgoja može biti dozvoljeno samo za proizvodnju mliječnih zamjenica distribuiranih u suhom obliku i primijenjenih nakon otapanja u zadanoj količini tečnosti, namijenjenih hranidbi sisajućih preživara kao dodatka ili zamjene za postkolostralno mlijeko prije odbića;
- d) mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjene mladim preživarima iz uzgoja moraju biti proizvedene u objektima koji ne proizvode drugu hranu za preživare i koji su u tu svrhu odobreni od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Izuzetno od odredbi iz podtačke d) ove tačke, proizvodnja druge hrane za preživare u objektima koji također proizvode mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjeno mladim preživarima iz uzgoja mogu biti odobreni od Ureda uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, u skladu sa slijedećim uslovima:

- (i) hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživare, mora se držati u prostorijama koje su fizički odvojene od ribljeg brašna u rasutom stanju i mliječnih zamjenica u rasutom stanju koje sadrže riblje brašno, prilikom skladištenja, prijevoza i pakiranja,
- (ii) druga hrana namijenjena preživarima, proizvedena u objektima fizički odvojenih od objekata u kojima se proizvode mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno,
- (iii) detaljne evidencije o nabavi i korištenju ribljeg brašna i prodaji mliječnih zamjenica koje sadržavaju riblje brašno moraju se čuvati i biti dostupne Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina, i
- (iv) hrana namijenjena preživarima mora se redovno testirati na prisutnost proteina životinjskog porijekla uključujući riblje brašno kako bi se isključila mogućnost sadržaja zabranjenih bjelančevina. Rezultati se moraju čuvati i biti dostupni Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;
- e) na komercijalnom dokumentu koji prati mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjeno mladim preživarima iz uzgoja i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti naznačeno: "sadrži riblje brašno namijenjeno isključivo za hranidbu sisajućih preživara";
- f) mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno u rasutom stanju namijenjene mladim preživarima iz uzgoja ne smiju se prevoziti vozilima koja istovremeno prevoze drugu hranu za preživare. Ako se to vozilo zatim koristi za prijevoz hrane namijenjene preživarima, ono treba biti temeljno očišćeno u skladu s procedurom koju je odobrio Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija;
- g) na gazdinstvu gdje se drže preživari moraju se provoditi mjere kako bi se spriječilo da se mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno koriste u hranidbi drugih preživara osim onih izuzetih u tački A podtački e) ovog Dijela. Nadležni organi iz člana 4.tačke c) sastavljaju popis farmi koje koriste mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno na osnovu prethodnih prijava farmi ili drugih sistema.

Popisi trebaju biti dostupni Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje 5 godina.

C. Za korištenje dikalcij fosfata i trikalcij fosfata navedenih u tački A podtački b) alineji (ii) ovog Dijela i hrane za životinje koja sadrži navedene proteine iz navedenih tačaka za hranidbu nepreživara iz uzgoja (isključujući hranidbu mesojeda koji se drže za proizvodnju krzna) moraju biti ispunjeni slijedeći uslovi:

a) Hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat mora biti proizvedena u objektima koji ne pripremaju hranu za preživare i koji su odobreni od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH za navedenu namjenu;

Izuzetno:

(i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe:

- koji su registrirani od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH
- koji drže samo nepreživare
- koji proizvode hranu za životinje koja se koristi samo na istom gazdinstvu, i
- pod uslovom da dotična hrana za životinje, koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat korištena u proizvodnji, sadrži manje od 10% ukupnog fosfora;

(ii) proizvodnju hrane za preživare u objektima koji proizvode i hranu koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat a namijenjena je drugim vrstama životinja, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod slijedećim uslovima:

- hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživare, mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od onih prostorija gdje se proizvodi hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat
- hrana za životinje u rasutom stanju namijenjena preživarima mora se tokom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se drži hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat u rasutom stanju i dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat u rasutom stanju
- evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju dikalcij fosfata ili trikalcij fosfata i prodaji hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat moraju se čuvati na način da budu dostupne Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, najmanje pet godina.

b) na oznaci i dokumentu koji prati hranu za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat mora biti jasno naznačeno "sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat životinjskog porijekla - ne smije se koristiti za hranidbu preživara",

c) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat, mora se prevoziti vozilima koja istovremeno ne prevoze hranu za preživare. Ako se to vozilo poslije koristi za prijevoz hrane namijenjene preživarima, ono treba biti temeljno očišćeno u skladu s procedurom koju je odobrio Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija,

d) Korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat zabranjeno je na gazdinstvima na kojima se drže preživari.

Izuzetno, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat na gazdinstvima na kojima se drže preživari, ako utvrdi da se na gazdinstvu provode mjere koje sprječavaju hranidbu preživara navedenom hranom za životinje.

D. Za korištenje proizvoda od krvi navedenih u tački A podtački b) alineji (iii) ovog Dijela i krvnog brašna navedenog u tački A podtački (c) ovog Dijela i hrane za životinje koja sadrži takve bjelančevine za hranidbu nepreživara iz uzgoja i riba, moraju biti ispunjeni slijedeći uslovi:

a) krv mora poticati iz klaonica odobrenih u Evropskoj uniji u kojima se ne kolju preživari, i koje su registrirane kao klaonice u kojima se ne kolju preživari i mora se prevoziti direktno u objekt za prerađu, u vozilima koja su isključivo namijenjena za prijevoz krvi od nepreživara. Ako se takvo vozilo prethodno koristilo za prijevoz krvi preživara, to vozilo nakon čišćenja mora pregledati službeni veterinar prije prijevoza krvi od nepreživara. Izuzetno, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti klanje preživara u klaonicama u kojima se sakuplja krv nepreživara namijenjena za proizvodnju proizvoda od krvi i krvnog brašna koji se koristiti kao hrana za nepreživare iz uzgoja i ribe, ako te klaonice imaju priznati sistem kontrole, koji uključuje najmanje slijedeće:

- klanje nepreživara mora biti fizički odvojeno od klanja preživara
- sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje krvi porijeklom od nepreživara mora se obavljati u prostorima koji su fizički odvojeni od prostora za sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje krvi preživara, i
- krv porijeklom od nepreživara mora se redovno uzorkovati i analizirati na prisutnost bjelančevina preživara;

b) Proizvodi od krvi i krvno brašno moraju se proizvoditi u objektu koji isključivo prerađuje krv nepreživara.

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

Izuzetno, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH može dopustiti, proizvodnju proizvoda od krvi i krvnog brašna, namijenjenih za korištenje u hranidbi životinja za nepreživare iz uzgoja i riba, u objektima koji prerađuju krv preživara, koji primjenjuju priznati sistem kontrole za sprječavanje unakrsne kontaminacije, koji mora najmanje uključivati slijedeće:

- prerada krvi nepreživara mora se obavljati u zatvorenom sistemu koji je fizički odvojen od sistema za preradu krvi preživara,
  - držanje sirovine u rasutom stanju i gotovih proizvoda u rasutom stanju, porijeklom od preživara tokom skladištenja, prijevoza i pakiranja mora se obavljati u prostorima koji su fizički odvojeni od prostora u kojima su sirovine u rasutom stanju i gotovi proizvodi u rasutom stanju, porijeklom od nepreživara, i
  - redovno uzorkovanje i analiza proizvoda od krvi porijeklom od nepreživara i krvnog brašna na prisutnost bjelančevina porijeklom od preživara;
- c) Hrana za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno mora se proizvoditi u objektima u kojima se ne priprema hrana za preživare ili životinje iz uzgoja osim riba i koji su u tu svrhu odobreni od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Izuzetno:

- (i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe:
  - koji su registrirani od nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH
  - koji drže samo nepreživare, u slučaju korištenja proizvoda od krvi ili samo ribe u slučaju korištenja krvnog brašna,
  - koji proizvode potpunu hranu za životinje koja se koristi samo na istom gazdinstvu, i
  - pod uslovom da hrana za životinje, koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno i koja se koristi u proizvodnji, sadrži manje od 50% ukupnih bjelančevina;
- (ii) proizvodnju hrane za preživare u objektima koji proizvode i hranu koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno a namijenjena je za nepreživare iz uzgoja ili ribe, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod slijedećim uslovima:
  - hrana za životinje u rasutom stanju i pakirana, namijenjena za preživare ili životinje iz uzgoja, osim riba, mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od onih prostorija gdje se proizvodi hrana za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno,
  - hrana za životinje u rasutom stanju mora se tokom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene i to:
    - a) hrana za životinje namijenjena preživarima mora se držati odvojeno od proizvoda od krvi i hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi;
    - b) hrana za životinje namijenjena životinjama iz uzgoja osim riba mora se držati odvojeno od krvnog brašna i od hrane za životinje koja sadrži krvno brašno;
  - evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju proizvoda od krvi i krvnog brašna i prodaji hrane za životinje koja sadrži takve proizvode od krvi ili krvno brašno moraju se čuvati na način da budu dostupne Uredu i nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, najmanje pet godina;
- d) Na oznaci i pratećem komercijalnom dokumentu ili certifikatu koji prate hranu za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno mora biti jasno naznačeno "sadrži proizvode od krvi - ne smije se koristiti za hranidbu preživara" ili "sadrži krvno brašno - samo za hranidbu riba",
- e) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži proizvode od krvi mora se prevoziti vozilima koja istovremeno ne prevoze hranu za preživare, a hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži krvno brašno mora se prevoziti vozilima koja ne prevoze u isto vrijeme hranu za životinje iz uzgoja osim za ribe. Ako se to vozilo poslije koristi za prijevoz hrane namijenjene preživarima ili životinjama iz uzgoja osim ribama, ono treba biti temeljno očišćeno u skladu s procedurom koju je odobrio Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija,
- f) korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi zabranjeno je na gazdinstvima na kojima se drže preživari, kao i korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži krvno brašno na gazdinstvima na kojima se drže životinje iz uzgoja osim riba.

Izuzetno, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti, korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži krvne proizvode ili krvno brašno na gazdinstvima na kojima se drže životinje iz uzgoja osim riba, ako utvrdi da se na gazdinstvu provode mjere za sprječavanje hranidbe preživara i drugih vrsta životinja osim riba hranom koja sadrži krvne proizvode i krvno brašno.

### **III. Opći provedbeni uslovi**

- A. Primjena odredbi iz ovog Dodatka ne isključuje odredbe posebnih propisa o nusproizvodima životinjskog porijekla koji nisu za ishranu ljudi.
- B. Ured i nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH moraju voditi ažurirane liste:
- a) odobrenih klaonica za sakupljanje krvi u skladu s tačkom D podtačkom (a) Dijela II ovog Priloga;

- b) odobrenih objekata za preradu koji proizvode dikalcij fosfat, trikalcij fosfat, proizvode od krvi ili krvno brašno, i
- c) objekata, osim onih za vlastite potrebe, odobrenih za proizvodnju hrane za životinje koja sadrži riblje brašno i bjelančevine navedene u podtački (b) ove tačke koji posluju u skladu s uslovima navedenim u tački B podtački c), tački C podtački a) i tački D podtački c) Dijela II ovog Priloga.

**C.**

- a) Prerađene životinjske bjelančevine urasutom stanju, osim ribljeg brašna i proizvodi u rasutom stanju uključujući hranu za životinje, organska đubriva i poboljšivači tla koji sadrže takve bjelančevine, moraju se skladištiti i prevoziti u prostorima odnosno prijevoznim sredstvima isključivo predviđenim za tu namjenu. Takvo se skladište ili vozilo može, nakon čišćenja, koristiti za druge namjene samo nakon što ih pregleda nadležni veterinarski inspektor.
- b) Riblje brašno u rasutom stanju kako je navedeno u tački A podtački b) alineji i) Dijela II ovog Priloga, dikalcij fosfat i trikalcij fosfat u rasutom stanju kako je navedeno u tački A podtački b) alineji (ii) Dijela II ovog Priloga, proizvodi od krvi kako je navedeno u tački A podtački b) alineji (iii) Dijela II ovog Priloga i krvno brašno iz tačke A podtačke c) Dijela II ovog Priloga, moraju se skladištiti i prevoziti kontejnerima i vozilima predviđenim isključivo za tu namjenu.
- c) Izuzetno od odredbi iz podtačke b) ove tačke:
  - (i) kontejneri ili vozila mogu se koristiti za skladištenje i prijevoz hrane za životinje koja sadrži navedene bjelančevine;
  - (ii) kontejneri ili vozila mogu se, nakon čišćenja, koristiti za druge namjene, nakon što ih pregleda nadležni veterinarski inspektor; i
  - (iii) kontejneri i vozila koja prevoze riblje brašno mogu se koristiti za druge namjene ako poslovni subjekt primjenjuje sistem kontrole za sprječavanje unakrsne kontaminacije, priznat od strane nadležnog organa. Taj sistem kontrole mora najmanje uključivati:
    - vođenje evidencije o prevoženom materijalu i čišćenju vozila, i
    - redovno uzorkovanje i analizu prevezene hrane za životinje na prisutnost ribljeg brašna.

Nadležni veterinarski inspektor mora provoditi česte kontrole na licu mjesta, da bi potvrdio ispravnost primjene sistema kontrole.

**D.** Hrana za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, koja sadrži proizvode od krvi porijeklom od preživara ili prerađene životinjske bjelančevine osim ribljeg brašna ne smije se proizvoditi u objektima koji proizvode hranu za životinje iz uzgoja, uz izuzetak za mesojede koji se uzgajaju za proizvodnju krzna.

Hrana za životinje u rasutom stanju uključujući hranu za kućne ljubimce koja sadrži proizvode od krvi porijeklom od preživara ili prerađene životinjske bjelančevine, osim ribljeg brašna, mora se tokom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se drži hrana za životinje iz uzgoja u rasutom stanju, osim hrane za mesojede koji se uzgajaju za proizvodnju krzna.

Hrana za kućne ljubimce i hrana za životinje namijenjena za hranidbu mesojeda koji se uzgajaju za proizvodnju krzna koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat iz tačke A podtačke b) alineje ii) u Dijelu II ovog Priloga, proizvode od krvi iz tačke A podtačke b) alineje iii) iz Dijela II ovog Priloga, moraju se proizvoditi i prevoziti u skladu s odredbama iz tačke C podtačaka a) i c) i tačke D podtačaka c) i e) iz Dijela II ovog Priloga. **E.**

1. Zabranjen je izvoz u druge zemlje prerađenih bjelančevina dobijenih od preživara te proizvoda koji sadrže takve prerađene životinjske bjelančevine. Navedena zabrana ne odnosi se na prerađenu hranu za kućne ljubimce uključujući konzerviranu hranu za kućne ljubimce koja sadrži bjelančevine dobijene od preživara obrađene i označene u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), Pravilniku o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12) i posebnim propisima iz ove oblasti
2. Izvoz prerađenih životinjskih bjelančevina dobijenih od nepreživara i proizvodi koji sadrže takve bjelančevine Ured može dopustiti samo pod slijedećim uslovima:
  - da su isti namijenjeni za upotrebu koja nije zabranjena na osnovu člana 9. Pravilnika,
  - da se prije izvoza sa zemljom odredišta sklopi ugovor kojim se zemlja uvoznica obavezuje da će poštivati odredbe o krajnjoj upotrebi i da neće ponovno izvesti dotične prerađene životinjske bjelančevine ili proizvode koji sadrže takve bjelančevine, za upotrebe koje su zabranjene na osnovu člana 9. Pravilnika.
3. Odredbe iz podtačke 2. ove tačke ne primjenjuju se na:
  - izvoz ribljeg brašna, pod uslovom da ono ispunjava uslove iz tačke B Dijela II ovog Priloga,
  - proizvode koji sadrže riblje brašno,
  - hranu za kućne ljubimce.

F. Nadležni veterinarski inspektor mora provoditi dokumentacijske i fizičke preglede, uključujući testiranje hrane za životinje tokom cijele proizvodnje i distribucije, radi kontrole udovoljavanja odredbi Pravilnika. Ukoliko se otkrije prisustvo bilo koje zabranjene životinjske bjelančevine, primjenjuju se važeći propisi o obavljanju službenih kontrola. Nadležni veterinarski inspektor mora redovno provjeravati osposobljenost laboratorije da provodi analize u okviru službenih kontrola i naročito procjenjujući rezultate međulaboratorijskog testiranja. Ukoliko osposobljenost laboratorije nije zadovoljavajuća kao minimalna korektivna mjera mora se provesti dodatna edukacija laboratorijskog osoblja.

## **PRILOG V**

### **SPECIFICIRANI RIZIČNI MATERIJAL**

#### **1. Definicija specificiranog rizičnog materijala**

Specificirani rizični materijal su tkiva koja potiču od

životinja porijeklom iz države ili regije s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od BSE i to:

##### **a) u goveda:**

- (i) lobanja bez donje vilice, uključujući mozak i oči, te leđna moždina životinja starijih od 12 mjeseci;
- (ii) kičma osim pršljena repa, spinalnih i poprečnih izdanaka vratnih, prsnih i lumbalnih pršljena medijalnog grebena sakralne kosti i krila sakralne kosti, ali uključujući dorzalne korijene ganglija životinja starijih od 30 mjeseci; i
- (iii) tonzile, crijeva od duodenuma do rektuma i mezenterij životinja bez obzira na dob,

##### **b) u ovaca i koza:**

- (i) lobanja uključujući mozak i oči, tonzile i leđna moždina životinja starijih od 12 mjeseci ili koje imaju trajne sjekutiće koji su izbili iz desni, i
- (ii) slezena i ileum životinja bez obzira na dob.

#### **2. Izuzeće:**

Izuzetno od odredbi iz tačke 1. ovog Priloga, tkiva navedena u toj tački porijeklom iz država članica Evropske unije sa zanemarivim rizikom od BSE-a i dalje se smatraju specificiranim rizičnim materijalom.

#### **3. Označavanje i uništavanje**

Specificirani rizični materijal označava se bojom ili ukoliko je primjereno označava se na drugi način, neposredno po odstranjivanju, i uklanja se u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), Pravilniku o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12) i posebnim propisima iz ove oblasti." U Prilogu V. tački 4. podtačka 4.1. c) mijenja se i glasi: "c) tamo gdje je primjereno, u sabiralištima u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i Pravilniku o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12) kod korisnika i u sabirnim centrima odobrenim ili registriranim u skladu s navedenim propisima o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi." U Prilogu V. tački 4. podtačka 4.4. mijenja se i glasi: "4.4. Pravila o odstranjivanju specificiranog rizičnog materijala navedena u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na materijal Kategorije 1 koji je određen Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), koji se koristi pod nadzorom Ureda za hranidbu ugroženih i zaštićenih vrsta nekrofagnih ptica.

#### **4. Odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala**

##### **4.1. Specificirani rizični materijal mora biti odstranjen u:**

- a) klaonicama ili, kada je odgovarajuće na drugim mjestima gdje se obavlja klanje;
- b) rasjekavaonicama, u slučaju kičme goveda;
- c) tamo gdje je primjereno, u sabiralištima u skladu s posebnim propisom o nusproizvodima životinjskog porijekla koji nisu za ishranu ljudi kod korisnika i u sabirnim centrima odobrenim ili registriranim u skladu s posebnim propisom o nus-proizvodima životinjskog porijekla koji nisu za ishranu ljudi.

##### **4.2. Izuzetno od tačke 4.1. ovog Priloga, korištenje alternativnog testa za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala može se odobriti pod slijedećim uslovima:**

- a) testovi se provode u klaonicama na svim životinjama određenim za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala;
- b) niti jedan proizvod porijeklom od goveda, ovaca ili koza namijenjen za ishranu ljudi ili hranidbu životinja ne smije biti otpremljen iz klaonice prije nego što je Ured zaprimio i prihvatio nalaze testova svih zaklanih životinja koje su potencijalno kontaminirane ukoliko je kod jedne od njih potvrđen BSE;
- c) kada alternativni test daje pozitivan rezultat, sav materijal od goveda, ovaca i koza koji je u klaonici potencijalno kontaminiran, uništava se u skladu sa tačkom 3. ovog Priloga osim ukoliko je moguće identificirati i držati odvojeno sve dijelove tijela uključujući kožu zaražene životinje.

- 4.3. Izuzetno od odredbi tačke 4.1. ovog Priloga, dopušteno je:
- a) odstranjivanje leđne moždine ovaca i koza u rasjekavaonicama koje su posebno odobrene u tu svrhu;
  - b) odstranjivanje kičme goveda od trupova ili dijelova trupova u mesnicama koje su posebno odobrene, praćene i registrirane u tu svrhu;
  - c) prikupljanje mesa glave goveda u rasjekavaonicama koje su posebno odobrene u tu svrhu u skladu s odredbama određenim u tački 9. ovog Priloga.
- 4.4. Pravila o odstranjivanju specificiranog rizičnog materijala navedena u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na materijal koji je određen posebnim propisom o nusproizvodima životinjskog porijekla koji nisu za ishranu ljudi, koji se koristi pod nadzorom Ureda za hranidbu ugroženih i zaštićenih vrsta nekrofagnih ptica.
5. Mjere koje se odnose na mehanički odvojeno meso  
Ne dovodeći u pitanje pojedine odredbe Pravilnika i izuzetno od odredbi iz člana 11. stava (3) Pravilnika, zabranjeno je korištenje kostiju ili komada s kostima goveda, ovaca i koza za proizvodnju mehanički odvojenog mesa.
6. Mjere kod razaranja tkiva  
Ne uzimajući u obzir odredbe iz člana 10. stava (3) Pravilnika, dok zemlja nije svrstana kao zemlja sa zanemarivim BSE rizikom, zabranjuje se razaranje središnjeg živčanog tkiva korištenjem šipke za razaranje koje se uvodi u kranijalnu šupljinu nakon omamljivanja kod svih goveda, ovaca ili koza čije je meso namijenjeno za ishranu ljudi ili hranidbu životinja.
7. Odvajanje jezika goveda  
Jezici goveda svih životnih dobi namijenjeni za ishranu ljudi ili hranidbu životinja odvajaju se u klaonici popriječnim rezom rostralno od jezičnog nastavka bazihoidne kosti.
8. Odvajanje mesa glave goveda
- 8.1. Meso glave goveda starijih od 12 mjeseci izdvaja se u klaonicama, u skladu sa sistemom kontrole, priznatom od Ureda, radi sprječavanja moguće kontaminacije mesa glave sa tkivom središnjeg živčanog sistema. Sistem uključuje najmanje slijedeće:
- a) izdvajanje se odvija u za to namijenjenom prostoru, fizički odvojenom od ostalih dijelova linije klanja;
  - b) ukoliko se glave odstranjuju sa pokretne trake ili sa kuka prije izdvajanja mesa glave, čeonu otvor od probijanja i *foramen magnum* zapečaćuju se nepropusnim i trajnim čepom. Ukoliko se uzorkuje produžena moždina radi laboratorijskog testiranja na BSE, *foramen magnum* se zatvara neposredno nakon tog uzorkovanja;
  - c) meso glave ne izdvaja se sa glavom ukoliko su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije ili nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju glave sa središnjim živčanim tkivom;
  - d) meso glave ne izdvaja se sa glavom koje nisu primjereno zapečaćene u skladu s podtačkom b) ove tačke;
  - e) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebne radne upute moraju biti ustrojene radi sprječavanja kontaminacije mesa glave tokom odvajanja, a posebno u slučaju kada je pečat koji se spominje u podtački b) ove tačke izgubljen ili su oči tokom te aktivnosti oštećene;
  - f) uspostavlja se plan uzorkovanja koji koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
- 8.2. Izuzetno od odredbi iz tačke 8.1. ovog Priloga, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti o primjeni alternativnog kontrolnog sistema u klaonici za izdvajanje mesa sa glave goveda, koji u konačnici rezultira jednakim smanjenjem nivoa kontaminacije mesa glave sa središnjim živčanim tkivom. Mora biti uspostavljen plan uzorkovanja koji koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
- 8.3. Ukoliko se odvajanje provodi bez odstranjivanja glave goveda sa pokretnih traka ili sa kuka, tačke 8.1. i 8.2. ovog Priloga se ne primjenjuju.
9. Odvajanje mesa glave goveda u odobrenim rasjekavaonicama  
Odstupajući od tačke 8. meso glava goveda može odvojiti u rasjekavaonicama posebno odobrenim u tu svrhu i pod uslovom da su ispunjeni slijedeći uslovi:
- a) glave namijenjene za prijevoz u rasjekavaonicu, vješaju se na kuku tokom perioda pohrane i prijevoza od klaonice do rasjekavaonice;
  - b) čeonu otvor od probijanja i *foramen magnum* zatvaraju se nepropusnim i trajnim čepom prije skidanja s pokretnih traka ili kuka. Ukoliko se uzorkuje mozak radi laboratorijskog testiranja na BSE, *foramen magnum* se zatvara odmah nakon uzorkovanja;
  - c) glave koje nisu primjereno zapečaćene u skladu s podtačkom b) ove tačke, ukoliko su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije i nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju mesa glave tkivom središnjim živčanog sistema isključuju se iz prijevoza i ne smiju se slati u odobrene rasjekavaonice;

- d) uspostavljen je plan uzorkovanja u klaonici koja koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije;
  - e) Odvajanje mesa glave mora biti provedeno u skladu sa sistemom kontrole, priznatim od Ureda, radi osiguravanja sprječavanja moguće kontaminacije mesa glave. Sistem uključuje najmanje slijedeće:
    - (i) sve se glave vizuelno pregledaju na znakove kontaminacije ili oštećenja i primjerenog zatvaranja prije početka odvajanja mesa glave;
    - (ii) meso glave se ne odvaja sa glava koje nisu primjereno zapečaćene, u kojima su oči oštećene ili koje su oštećene na drugi način koji može dovesti do zagađenja mesa glave tkivom središnjeg živčanog sistema. Meso glave ne odvaja se s glava u slučaju sumnje na kontaminaciju;
    - (iii) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebne radne upute moraju biti ustrojene radi sprječavanja kontaminacije mesa glave tokom prijevoza i odvajanja, a posebno ukoliko je čep ispao ili su oči;
  - f) uspostavljen je plan uzorkovanja za rasjekavaonicu koja koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
10. Pravila za stavljanje u promet i izvoz
- 10.1. Ured može odobriti otpremanje glava ili cijelih trupova koji sadrže specifikirani rizični materijal u drugu zemlju nakon što je dobilo potvrdu od države uvoznice da će zaprimiti takav materijal i nakon što je država uvoznica odobrila uslove otpreme i prijevoza.
- 10.2. Izuzetno od tačke 10.1. ovog Priloga trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u tri veleprodajna rezana dijela, te četvrti koje ne sadrže specifikirani rizični materijal osim kičme, uključujući dorzalne korijene ganglija, mogu biti otpremljene bez prethodne pismene saglasnosti zemlje koja zaprima pošiljku.
- 10.3. Zabranjuje se izvoz iz zemlje glava i svježeg mesa goveda, ovaca ili koza koji sadrže specifikirani rizični materijal.
11. Kontrole
- 11.1. Nadležni organ iz člana 4. tačke c) provodi učestale službene kontrole radi potvrđivanja ispravne primjene ovog Priloga i mora osigurati da su preduzete odgovarajuće mjere za izbjegavanje bilo kakve kontaminacije, posebno u klaonicama, rasjekavaonicama ili drugim mjestima u kojima se uklanja specifikirani rizični materijal, kao što su mesnice ili objekti navedeni u tački 4.1. podtački (c) ovog Priloga. Ured provodi službene kontrole vezane za međunarodni transport.
- 11.2. Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, uspostavlja sistem kojim osigurava i provjerava da se sa specifikiranim rizičnim materijalom rukovalo i da je uništen u skladu s ovim Pravilnikom, Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12) i posebnim propisima iz ove oblasti." U Prilogu V. tački 11. podtačka 11.3. b) mijenja se i glasi: "b) posebni podaci o broju trupova goveda ili veleprodajnih rezova s kojih se mora odstraniti kičma kao i broj onih kod kojih uklanjanje kičme nije obavezno, moraju biti navedeni na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku mesa. Kada je primjenjivo, na dokument iz Pravilnika o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09) i na sve posebne propise iz ove oblasti, dodaju se posebni podaci u slučaju uvoza.
- 11.3. Mora biti uspostavljen sistem kontrole za uklanjanje kičme kako je određeno tačkom 1. podtačkom a) ovog Priloga. Sistem uključuje najmanje slijedeće mjere:
- a) kada nije zahtijevano uklanjanje kičme, trupovi ili veleprodajni rezovi goveda koji sadrže kičmu označavaju se jasno vidljivom plavom prugom na etiketi u skladu s posebnim propisima.
  - b) posebni podaci o broju trupova goveda ili veleprodajnih rezova sa kojih se mora odstraniti kičma kao i broj onih kod kojih uklanjanje kičme nije obavezno, moraju biti navedeni na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku mesa. Kada je primjenjivo, na dokument iz Odluke o načinu obavljanja veterinarskog pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog porijekla i drugih materija kojima se može prenijeti zarazna bolest u prometu preko granica Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06) i na sve posebne propise iz ove oblasti, dodaju se posebni podaci u slučaju uvoza.
  - c) mesnice moraju čuvati komercijalni dokument iz podtačke b) ove tačke najmanje jednu godinu.

## PRILOG VI

**PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA DOBIJENI OD PREŽIVARA ILI KOJI SADRŽE MATERIJAL PREŽIVARA, U SKLADU S ČLANOM 11. STAVOM (1) PRAVILNIKA U skladu s članom 11. stavom (1)**

Pravilnika, zabranjena je upotreba materijala od preživara za proizvodnju slijedećih proizvoda životinjskog porijekla:

- a) mehanički odvojeno meso;
- b) dikalcij fostat namijenjen za proizvodnju hrane za životinje;
- c) želatina, osim ukoliko je proizvedena od kože preživara;
- d) derivati dobijeni od otopljene masti preživara;
- e) otopljena mast preživara, osim ukoliko je proizvedena od:
  - (i) uraštenog masnog tkiva proglašenog prikladnim za ishranu ljudi;
  - (ii) sirovina koje su prerađene u skladu sa standardima opisanim u posebnim propisima za odlaganje i preradu životinjskog otpada.

## **PRILOG VII**

### **ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA**

#### **POGLAVLJE A MJERE NAKON POTVRĐIVANJA TSE-a**

1. Istraživanjem iz člana 15. stava (1) tačke b) Pravilnika mora se utvrditi:

- a) u slučaju goveda:
  - sve ostale preživare na gazdinstvu na kojem je životinja u koje je potvrđena bolest,
  - ukoliko je bolest potvrđena kod ženke, njeno potomstvo rođeno u periodu od dvije godine prije, ili nakon, kliničke pojave bolesti,
  - sve životinje iz kohorte u koje je potvrđena bolest,
  - mogući izvor zaraze,
  - druge životinje na gazdinstvu na kojem je životinja u koje je potvrđena bolest ili na drugim gazdinstvima koja su mogla biti zaražena uzročnikom TSE-a ili su bila hranjena istom hranom za životinje ili izložena izvoru kontaminacije,
  - kretanje potencijalno kontaminirane hrane za životinje ili drugog materijala ili bilo kojeg drugog načina prijenosa kojim se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u ili iz odnosnog gazdinstva; b) u slučaju ovaca i koza:
    - i drugi preživari na gazdinstvu na kojem je životinja u koje je potvrđena bolest,
    - ukoliko je moguće ustanoviti, roditelje, a u slučaju ženki sve zametke, jajne ćelije i posljednje potomstvo ženke u koje je potvrđena bolest,
    - sve druge ovce i koze na gazdinstvu na kojem je životinja u koje je potvrđena bolest, uz one navedene u alineji drugoj ove podtačke,
    - mogući izvor zaraze i identifikacija drugih gazdinstava na kojima su životinje, zameci ili jajne ćelije koje su mogle biti zaražene uzročnikom TSE-a ili su bile izložene istoj hrani za životinje ili izvoru kontaminacije,
    - kretanje potencijalno kontaminirane hrane za životinje ili drugog materijala ili bilo kojeg drugog načina prijenosa kojim se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u ili iz odnosnog gazdinstva.

2. Mjere iz člana 15. stavom (1) tačkom c) Pravilnika moraju obuhvaćati najmanje:

2.1. U slučaju potvrđenog BSE-a u goveda, usmrćivanje i potpuno uništavanje goveda identificiranih istraživanjem iz tačke 1. podtačke a) alineje druge i treće ovog Poglavlja, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti:

- ne usmrčiti i uništiti sve životinje iz kohorte iz tačke 1. podtačke a) alineje treće ovog Poglavlja ukoliko je dokazano da takva životinja nije hranjena istom hranom kao zaražena životinja,
- odgoditi usmrćivanje i uništavanje životinja kohorte iz tačke 1. podtačke a) alineje treće ovog Poglavlja do kraja njihovog proizvodnog života, pod uslovom da se radi o bikovima koji se neprekidno drže u centru za sakupljanje sjemena i da se može osigurati da ih se nakon uginuća potpuno uništi.

2.2. U slučaju sumnje na TSE u ovce ili koze na gazdinstvu, sve ostale ovce i koze s toga gazdinstva moraju biti stavljene pod režim službenog ograničenja kretanja sve dok se ne dobiju rezultati pretraživanja. Ukoliko postoji dokaz da gazdinstvo, na kojem je životinja bila prisutna kad se posumnjalo na TSE, vjerovatno nije gazdinstvo na kojem je životinja bila izložena TSE-u, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti da se ostala gazdinstva ili samo gazdinstvo na kojem je došlo do izlaganja stavi pod službenu kontrolu zavisno od dostupnih epidemioloških podataka. Mlijeko i mliječni proizvodi dobijeni od ovaca i koza sa gazdinstva koje je stavljeno pod službenu kontrolu, koji se nalaze na gazdinstvu od datuma kada se postavila sumnja na TSE i do dobijanja potvrdnih rezultata pretraživanja, mogu se koristiti samo na tom gazdinstvu.

2.3. Ukoliko se potvrdi TSE u ovce ili koze:

- a) ako se BSE ne može isključiti nakon testiranja u više laboratorija u skladu s postupkom iz Priloga X poglavlje C tački 3.2. podtački c) Pravilnika, usmrćuju se i uništavaju sve životinje, zameci i jajne ćelije identificirani istraživanjem navedenim u drugoj do pete alineje tačke 1.b) ovog Poglavlja. Mlijeko i mliječni proizvodi dobijeni od životinja koje trebaju biti uništene koje su se nalazile na gazdinstvu između datuma potvrde da se BSE ne može isključiti i datuma potpunog uništavanja životinja, moraju biti uništeni.

- b) ako je BSE isključen u skladu s postupkom navedenim u Prilogu X poglavlju C tački 3.2. podtački c) Pravilnika, na osnovu odluke Ureda:

(i) sve životinje, zameci i jajne ćelije identificirani ispitivanjem navedenim u tački 1. podtački b) alineji drugoj i trećoj ovog Poglavlja usmrćuju se i uništavaju. U slučaju kada je potvrđen TSE klasični skrepi, mlijeko i mliječni proizvodi dobijeni od životinja koje treba uništiti i koje su bile prisutne na gazdinstvu između datuma potvrde klasičnog skrepia i datuma potpunog uništenja životinja ne smiju biti korišteni za hranidbu preživara, osim za hranidbu preživara na dotičnom gazdinstvu. Stavljanje na tržište takvih proizvoda kao hrane za hranidbu nepreživara ograničeno je na područje unutar zemlje. Komercijalni dokument koji prati pošiljku takvih proizvoda i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti jasno označeno riječima: "ne smije se koristiti za hranidbu preživara". Upotreba i skladištenje hrane za životinje koja sadrži takve proizvode mora biti zabranjena na farmi gdje se drže preživari. Hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži takve proizvode mora se prevoziti vozilima kojima se ne prevozi hrana za preživare u isto vrijeme. Ukoliko se takva vozila naknadno koriste za prijevoz hrane za preživare, ista se moraju temeljno očistiti kako bi se izbjegla unakrsna kontaminacija u skladu s postupkom odobrenim od Ureda uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Uslovi iz tačke 3. ovog Poglavlja primjenjuju se na gazdinstvo;  
ili se

- (ii) sve životinje, zameci i jajne ćelije identificirani ispitivanjem navedenim u drugoj i trećoj alineji tačke 1.b) ovog Poglavlja usmrćuju i uništavaju, osim:
- rasplodnih ovnova genotipa ARR/ARR,
  - rasplodnih ovaca koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ i, ukoliko su takve rasplodne ovce bređe u doba istraživanja, janjadi ojanjene nakon toga, ukoliko njihov genotip udovoljava zahtjevima ovog podstava,
  - ovaca koje nose barem jedan alel ARR, namijenjenih isključivo za klanje,
  - ako Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH tako odluči, ovaca i koza mlađih od tri mjeseca koje su namijenjene isključivo za klanje.

U slučaju kada je potvrđen TSE klasični skrepi, mlijeko i mliječni proizvodi dobijeni od životinja koje treba uništiti i koje su bile prisutne na gazdinstvu između datuma potvrde klasičnog skrepia i datuma potpunog uništenja životinja, ne smiju biti korišteni za hranidbu preživara osim za hranidbu preživara na dotičnom gazdinstvu. Stavljanje na tržište takvih proizvoda kao hrane za hranidbu nepreživara mora biti ograničeno na područje zemlje. U komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku takvih proizvoda i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti navedeno: "ne smije se koristiti za hranidbu preživara". Upotreba i skladištenje hrane za životinje koja sadrži takve proizvode mora biti zabranjena na farmi gdje se drže preživari. Hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži takve proizvode mora se prevoziti vozilima kojima se ne prevozi hrana za preživare u isto vrijeme. Ukoliko se takva vozila naknadno koriste za prijevoz hrane za preživare, ista se moraju temeljno očistiti kako bi se izbjegla unakrsna kontaminacija u skladu s postupkom odobrenim od Ureda uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Na gazdinstvo se primjenjuju uslovi utvrđeni u tački 3. ovog Poglavlja;  
ili

- (iii) Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ne usmrćiti i uništiti životinje identificirane istraživanjem navedenim u tački 1. podtački b) alineji drugoj i trećoj ovog Poglavlja kad je teško dobiti zamjenske ovce poznatog genotipa ili ako je učestalost alela ARR unutar pasmine ili gazdinstva niska, ili ako se to smatranužnim radi izbjegavanja ukrštanja unutar srodstva, ili na osnovu opravdanog razmatranja svih epidemioloških faktora. Na gazdinstvu se primjenjuju uslovi utvrđeni u tački 4. ovog Poglavlja;
- (c) odstupajući od mjera utvrđenih u podtački b) ove tačke i samo ako je slučaj TSE koji je potvrđen na gazdinstvu atipičan slučaj skrepi, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti primijeniti mjere propisane u tački 5. ovog Poglavlja.
- (d) Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti:
- (i) zamijeniti usmrćivanje i uništavanje svih životinja navedenih u podtački b) alineji (i) ove tačke klanjem za ishranu ljudi;
  - (ii) zamijeniti usmrćivanje i uništavanje životinja navedenih u podtački (b) alineji (ii) ove tačke klanjem za ishranu ljudi pod uslovom da:
    - su životinje zaklane na području zemlje,
    - se sve životinje starije od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića i koje se kolju za ishranu ljudi, testiraju na prisutnost TSE u skladu s laboratorijskim metodama navedenim u Prilogu X poglavlju C tački 3.2. podtački b) Pravilnika;
- e) određuje se genotip bjelančevine priona ovaca, maksimalno 50 usmrćenih i uništenih ili zaklanih za ishranu ljudi u skladu s podtačkom b) alinejama (i) i (iii) ove tačke;
- f) Kad je učestalost ARR alela unutar pasmine ili na gazdinstvu niska ili je nema, ili gdje se to smatra nužnim radi izbjegavanja ukrštanja unutar srodstva, Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i

Brčko Distrikta BiH može odlučiti da se izbjegne ubijanje i kompletno uništavanje životinja navedenih u tački 2.3. podtački b) alinejama (i) i (ii) ovog Poglavlja za period do 5 uzgojnih godina od datuma potvrde o registriranom slučaju, pod uslovom da na gazdinstvu nije prisutan niti jedan rasplodni ovan osim onih sa ARR/ARR genotipom. U slučaju ovaca i koza držanih radi proizvodnje mlijeka koje se stavlja na tržište, ubijanje i kompletno uništavanje životinja može biti odgođeno najduže za period od 18 mjeseci od datuma potvrde registriranog slučaja..

- 2.4. Ako je zaražena životinja uvedena s drugog gazdinstva, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti, na osnovu historije slučaja, primijeniti mjere iskorjenjivanja na gazdinstvu porijekla dodatno, ili gazdinstva na kojem je potvrđena zaraza; u slučaju ako se zemljište koristi za zajedničku ispašu više od jednoga stada, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ograničiti primjenu tih mjera na samo jedno stado, na osnovu opravdanog razmatranja svih epidemioloških faktora; kad se na jednom gazdinstvu drži više od jednog stada, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ograničiti primjenu tih mjera na stado u kojem je dokazana TSE, pod uslovom da je dokazano da su stada držana odvojeno i da je malo vjerovatno širenje zaraze među stadima bilo direktnim ili indirektnim kontaktom.
- 2.5. Do ubijanja i kompletnog uništenja životinja kako je propisano u tački 2.3. podtačka b) alinejama (i) i (ii) ovog Poglavlja, uključujući životinje čije ubijanje i kompletno uništavanje može biti odgođeno kako je navedeno u tački 2.3. podtačka f) ovog Poglavlja, na gazdinstvu se primjenjuju mjere utvrđene u tački 3.1. podtačkama a) i b), tački 3.2., tački 3.3. podtačka a), tački 3.3. podtačka b) alineja prva i tački 3.3. podtačka d) ovog Poglavlja
3. Nakon što su na gazdinstvu provedene mjere u skladu s tačkom 2.3. podtač. a) i b) alinejama (i) i (ii) ovog Poglavlja:
  - 3.1. Samo se slijedeće životinje mogu uvesti na gazdinstvo(a):
    - a) ovnovi genotipa ARR/ARR;
    - b) ovce koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ;
    - c) koze, pod uslovom da:
      - (i) na gazdinstvu nema ni jedne ovce za rasplod osim onih s genotipovima navedenim u tač. a) i b);
      - (ii) je nakon depopulacije, u svim objektima za životinje na gazdinstvu provedeno temeljno čišćenje i dezinfekcija.
  - 3.2. Na gazdinstvu(ima) se mogu koristiti samo slijedeći proizvodi pri rasplodu ovaca:
    - a) sjeme ovnova genotipa ARR/ARR;
    - b) zamci koji nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ.
  - 3.3. Kretanje životinja s gazdinstva podliježe slijedećim uslovima:
    - a) kretanje ARR/ARR ovaca s gazdinstva ne podliježe nikakvim ograničenjima;
    - b) ovce koje nose samo jedan alel ARR smiju se premještati s gazdinstva samo direktno na klanje za ishranu ljudi ili u svrhu uništenja; izuzetno:
      - ovce koje nose jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ mogu se premještati na druga gazdinstva koja se nalaze pod ograničenjem zbog primjene mjera u skladu s tačkom 2.3. podtačkom b) alinejom (ii) ili tačkom 4. ovog Poglavlja,
      - ako tako odluči Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mogu se premještati na drugo gazdinstvo samo u svrhu tova prije klanja; na odredišnom gazdinstvu ne smiju biti nikakve druge ovce ili koze osim onih koje su u tovu prije klanja i gazdinstvo ne smije otpremati žive ovce ili koze na druga gazdinstva, osim za direktno klanje na području odnosne zemlje;
    - c) koze se smiju premještati pod uslovom da je gazdinstvo podvrgnuto sistemskom praćenju na TSE, uključujući testiranje svih koza starijih od 18 mjeseci i:
      - (i) zaklanih za ishranu ljudi na kraju njihovog proizvodnog života; ili
      - (ii) uginulih ili usmrćenih na gazdinstvu, a koje udovoljavaju uslovima propisanim u Prilogu III Poglavlju A Dijelu II tački 3 Pravilnika;
    - d) ako tako odluči Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mlađa od tri mjeseca starosti smije se premještati s gazdinstva na direktno klanje za ishranu ljudi.
  - 3.4. Ograničenja navedena u tač. 3.1, 3.2. i 3.3. ovog Poglavlja moraju se i dalje primjenjivati na gazdinstvu u periodu od dvije godine od:
    - a) dana sticanja statusa ARR/ARR svih ovaca na gazdinstvu; ili
    - b) posljednjeg dana kad je ovca ili koza držana u objektu; ili
    - c) dana kad je započelo intenzivnije sistemsko praćenje na TSE navedeno u tački 3.3. podtački c) ovog Poglavlja; ili
    - d) dana kad su svi rasplodni ovnovi na gazdinstvu ARR/ARR genotipa i sve rasplodne ovce koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ, pod uslovom da se tokom dvogodišnjeg perioda dobijaju negativni nalazi TSE testiranja slijedećih životinja starijih od 18 mjeseci:

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- godišnji uzorak ovaca zaklanih za ishranu ljudi na kraju njihovog proizvodnog života u skladu s veličinom uzorka navedenom u Tablici Priloga III Poglavlja A Dijela II tački 5. Pravilnika, i
  - svih ovaca navedenih u Prilogu III Poglavlju A Dijelu II tački 3. Pravilnika koje su uginule ili usmrćene na gazdinstvu.
4. Na osnovu primjene mjera na gazdinstvu propisanih tačkom 2.3. podtačkom b) alinejom (iii) ovog Poglavlja i tokom perioda od dvije uzgojne godine nakon otkrivanja posljednjega slučaja TSE-a:
- a) moraju se identificirati sve ovce i koze na gazdinstvu;
  - b) sve ovce i koze na gazdinstvu smiju se premještati samo unutar područja odnosne zemlje na klanje za ishranu ljudi ili u svrhu uništenja; sve životinje starije od 18 mjeseci zaklane za ishranu ljudi testiraju se na prisutnost TSE u skladu s laboratorijskim metodama propisanim u Prilogu X poglavlju C tački 3.2. podtački b) Pravilnika;
  - c) Ured, uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati da se zameci i jajne ćelije ne otpremaju s gazdinstva;
  - d) na gazdinstvu se može koristiti samo sjeme ovnova genotipa ARR/ARR i zameci koji nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ;
  - e) sve ovce i koze starije od 18 mjeseci koje su uginule ili su usmrćene na gazdinstvu podvrgavaju se testiranju na TSE;
  - f) na gazdinstvo se smiju uvoditi samo mužjaci genotipa ARR/ARR i ovce s gazdinstava na kojima nisu utvrđeni slučajevi TSE-a ili iz stada koja udovoljavaju uslovima navedenim u tački 3.4. ovog Poglavlja;
  - g) na gazdinstvo se mogu uvoditi samo koze s gazdinstava na kojima nije utvrđen niti jedan slučaj TSE-a ili iz stada koja udovoljavaju uslovima iz tačke 3.4. ovog Poglavlja;
  - h) sve ovce i koze na gazdinstvu podliježu ograničenjima zajedničke ispaše koja određuje Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, na osnovu razmatranja epidemioloških faktora;
  - i) odstupajući od podtačke b) ove tačke, ako tako odluči, Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mogu se premještati na drugo gazdinstvo unutar zemlje samo u svrhu tova prije klanja, pod uslovom da na odredišnom gazdinstvu nema drugih ovaca ili koza osim onih u tovu prije klanja, i da gazdinstvo ne otprema žive ovce ili koze na druga gazdinstva, osim na direktno klanje unutar područja zemlje
5. Na osnovu primjene odstupanja propisanih tačkom 2.3. podtačkom c) ovog Poglavlja, primjenjuju se slijedeće mjere:
- a) ili usmrćivanje i uništavanje svih životinja, zametaka i jajnih ćelija identificiranih u ispitivanju navedenom u tački 1. podtački (b) alinejama drugoj i trećoj ovog Poglavlja. Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti odluku o utvrđivanju genotipa bjelančevina priona ovaca koje su usmrćene i uništene;
  - b) ili, tokom dvije uzgojne godine nakon utvrđivanja posljednjega slučaja TSE-a, najmanje slijedeće mjere:
    - (i) identificiraju se sve ovce i koze na gazdinstvu;
    - (ii) gazdinstvo se mora podvrgnuti intenzivnijem sistemskom praćenju na TSE tokom dvogodišnjeg perioda, uključujući testiranje svih ovaca i koza starijih od 18 mjeseci i zaklanih za ishranu ljudi i svih ovaca i koza starijih od 18 mjeseci koje su uginule ili usmrćene na gazdinstvu;
    - (iii) Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati da se žive ovce i koze, zameci i jajne ćelije s gazdinstva ne otpremaju u druge zemlje.
6. Kad se utvrde dodatni slučajevi TSE u stadima u kojima se primjenjuju odstupanja, ponovno se moraju procijeniti uslovi za odobranje istih.

## **POGLAVLJE B MINIMALNI ZAHTJEVI ZA UZGOJNE PROGRAME KOJIMA JE SVRHA POSTIZANJE OTPORNOSTI NA TSE OVACA U SKLADU S ČLANOM 8. PRAVILNIKA**

### **DIO 1. OPĆI ZAHTJEVI**

1. Uzgojni program primjenjuje se na stada visoke genetske vrijednosti.
2. Uspostavlja se baza podataka koja sadrži najmanje slijedeće podatke:
  - a) identitet, pasminu i broj životinja u svim stadima koja sudjeluju u uzgojnom programu;
  - b) identifikaciju pojedinačnih životinja uzorkovanih u uzgojnom programu;
  - c) rezultate testova genotipizacije.
3. Uspostavlja se sistem jedinstvene certifikacije u kojem se potvrđuje genotip svake životinje uzorkovane u uzgojnom programu prema njezinom individualnom identifikacijskom broju.
4. Uspostavlja se sistem identifikacije životinja i uzoraka, obrade uzoraka i ispostave nalaza koji umanjuje mogućnost ljudske pogreške. Efikasnost tog sistema podložna je redovnom nasumičnom provjeravanju.
5. Provodi se genotipizacija krvi ili drugih tkiva sakupljenih za potrebe uzgojnog programa u laboratorijama koji su tim programom odobreni.

6. Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može pomoći udruženjima za uzgoj da uspostave gensku banku koja se sastoji od sjemena, jajnih ćelija i/ili zametaka reprezentativnih za genotipove bjelančevina priona koji će vjerovatno postati rijetki kao rezultat uzgojnog programa.
7. Uzgojni programi se sastavljaju za svaku pasminu uzimajući u obzir:
  - a) učestalost različitih alela unutar pasmine;
  - b) rijetkost pasmine;
  - c) izbjegavanje ukrštanja u srodstvu ili genetskog rasapa.

## **DIO 2. POSEBNA PRAVILA ZA STADA KOJA SUDJELUJU U PROGRAMU**

1. Uzgojni program usmjeren je na povećavanje učestalosti alela ARR unutar stada ovaca, istovremeno smanjujući prevalenciju onih alela za koje se pokazalo da doprinose prijemčivosti na TSE.
2. Minimalni uslovi za stada koja sudjeluju su slijedeći:
  - a) sve životinje u stadu koje se trebaju genotipizirati identificiraju se pojedinačno korištenjem sigurnih sredstava;
  - b) svi ovnovi namijenjeni za rasplod unutar stada genotipiziraju se prije korištenja za rasplod;
  - c) bilo koji mužjak koji nosi alel VRQ treba se zaklati ili kastrirati unutar šest mjeseci od određivanja njegovog genotipa; bilo koja takva životinja ne smije napuštati gazdinstvo osim radi klanja;
  - d) ženke za koje je poznato da nose alel VRQ ne smiju napustiti gazdinstvo osim radi klanja;
  - e) mužjaci, uključujući donore sjemena korištenog za umjetno osjemenjivanje, osim onih potvrđenih uzgojnim programom, ne koriste se za rasplod unutar stada.
3. Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dodijeliti izuzeća od zahtjeva propisanih u tački 2. podtač. c) i d) ovog Dijela radi zaštite pasmine i proizvodnih karakteristika.

## **DIO 3. OKVIR ZA PREPOZNAVANJE STATUSA STADA OVACA OTPORNIH NA TSE**

1. Okvirom je prepoznat status stada ovaca otpornih na TSE koje su radi sudjelovanja u uzgojnom programu propisanim članom 8. Pravilnika udovoljile načelima koje program zahtijeva.

Prepoznavanje se dodjeljuje na barem slijedeća dva nivoa:

  - a) stada nivoa I su stada sastavljena u cijelosti od ovaca s genotipom ARR/ARR.
  - b) stada nivoa II su stada čije je potomstvo isključivo potomstvo ovnova s genotipom ARR/ARR.

Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, u interesu potreba odlučuje o odobravanju daljnjih nivoa.
2. Redovno nasumično uzorkovanje ovaca iz TSE otpornih stada provodi se:
  - a) na gazdinstvu ili u klaonici radi potvrđivanja njihovog genotipa;
  - b) u slučaju stada nivoa I, na životinjama starijim od 18 mjeseci u klaonici, radi testiranja na TSE u skladu s Prilogom III Pravilnika.

### **PRILOG VIII**

#### **STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ**

#### **POGLAVLJE A USLOVI ZA PROMET ŽIVIM ŽIVOTINJAMA, SJEMENOM ZAMECIMA**

##### **I. USLOVI KOJI SE PRIMJENJUJU NA OVCE I KOZE, NJIHOVO SJEME I ZAMETKE.**

Na promet ovacama i kozama primjenjuju se slijedeći uslovi:

- a) ovce i koze za rasplod moraju biti ili ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR, kako je određeno u posebnim propisima o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa rasplodnih ovaca ili ovce koje su od rođenja ili posljednje tri godine kontinuirano boravile na gazdinstvu ili gazdinstvima koja već najmanje tri godine ispunjavaju slijedeće uslove:
  - (i) uslovi:
    - da su podvrgnuta službenim veterinarskim kontrolama,
    - da su životinje označene,
    - da nije bio potvrđen ni jedan slučaj skrepi,
    - da se obavlja kontrola putem uzimanja uzoraka od starih ženki namijenjenih klanju,
    - da se ženke, izuzevši ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR dovode na gazdinstvo samo ako potiču s gazdinstva koje ispunjava iste zahtjeve.

Gazdinstvo ili gazdinstva moraju ispunjavati slijedeće uslove:

- sve životinje iz Priloga III Poglavlja A Dijela II tačke 3. Pravilnika starije od 18 mjeseci, koje su uginule ili bile usmrćene na gazdinstvu moraju biti testirane na skrepi u skladu s laboratorijskim metodama navedenim u Prilogu X Poglavlju C tački 3.2. podtački b) Pravilnika, i

- ovce i koze, osim ovaca prion-proteinskog genotipa ARR/ARR mogu se uvoditi na gazdinstvo samo ukoliko potiču s gazdinstva koje ispunjava iste uslove.
- (ii) mora biti ispunjeno slijedeće:
  - da su podvrgnuta službenim veterinarskim kontrolama,
  - da su životinje označene u skladu s posebnim propisima,
  - da nije bio potvrđen ni jedan slučaj skrepi,
  - da su sve životinje iz Priloga III Poglavlja A Dijela II tačke 3. Pravilnika starije od 18 mjeseci, koje su uginule ili bile usmrćene na gazdinstvu testirane na skrepi u skladu s laboratorijskim metodama navedenim u Prilogu X Poglavlju C, tački 3.2. podtački b) Pravilnika,
  - ovce i koze, izuzevši ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR mogu se uvoditi na gazdinstvo samo ukoliko potiču s gazdinstva koje ispunjava iste uslove.

Ukoliko su životinje namijenjene za izvoz u neku zemlju članicu Evropske unije koja na svom području ili dijelu područja primjenjuje odredbe iz tačke b) ili c) ovog Dijela, ovce i koze za rasplod moraju ispunjavati dodatna jamstva, opća ili specifična, koja su određena u skladu s posebnim propisom.

- b) Ukoliko Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, propiše obavezan ili dobrovoljan program za suzbijanje skrepija za cijelo ili dio područja zemlje, u njemu moraju biti navedeni slijedeći podaci:
  - rasprostranjenost bolesti u zemlji,
  - razlozi za provođenje programa, vodeći računa o važnosti bolesti i omjeru troškova/koristi,
  - geografsko područje u kojem će se program provoditi,
  - statusne kategorije određene za gazdinstva, te standarde koje mora postići svaka takva kategorija,
  - postupci testiranja koji će se koristiti,
  - postupci praćenja provedbe programa,
  - radnje koje treba preduzeti ako, iz bilo kojeg razloga, neko gazdinstvo izgubi svoj status,
  - mjere koje treba preduzeti ako rezultati ispitivanja provedenih u skladu s odredbama iz tog programa budu pozitivni.
- c) ukoliko Ured utvrdi da na području ili dijelu područja zemlje slobodna od skrepija, dokumentirat će:
  - historiju pojave bolesti na području zemlje,
  - rezultate testova iz programa nadziranja temeljenih na serološkom, mikrobiološkom, patološkom ili epidemiološkom istraživanju,
  - period tokom kojeg se provodilo nadziranje,
  - postupci za potvrđivanje odsutnosti bolesti.
- d) sjeme i zamci ovaca i koza moraju:
  - (i) biti sakupljeni od životinja koje su bile kontinuirano od rođenja ili u posljednje tri godine njihova života, držane na gazdinstvu ili gazdinstvima koja udovoljavaju zahtjevima navedenim u tački a) podtački (i) ovog Dijela ili, ukoliko odgovara, tački a) podtački (ii) ovog Dijela najmanje tri godine, ili
  - (ii) u slučaju sjemena ovaca, biti prikupljeno od muških životinja prion-proteinskog genotipa ARR/ARR kako je određeno u posebnom propisu o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa pasmina ovaca, ili
  - (iii) u slučaju zametaka ovaca, biti sakupljeni od životinja prion-proteinskog genotipa ARR/ARR kako je određeno u posebnom propisu o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa pasmina ovaca.

#### **POGLAVLJE B USLOVI KOJI SE ODOSE NA POTOMKE ŽIVOTINJA KOD KOJIH SE SUMNJA ILI JE POTVRĐENA TSE, IZ ČLANA 17. STAVA (2) PRAVILNIKA**

Zabranjeno je stavljanje na tržište posljednjih potomaka koje su otelile ženke goveda zaražene nekom TSE, odnosno ojanjile ili ojarile ovce ili koze s potvrđenim BSE, tokom prethodnog dvogodišnjeg perioda ili tokom perioda nakon pojave prvih kliničkih znakova bolesti.

#### **POGLAVLJE C USLOVI ZA PROMET ODREĐENIM PROIZVODIMA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA**

##### **Odjeljak A PROIZVODI**

Slijedeći proizvodi životinjskog porijekla izuzeti su od zabrane iz člana 18. stava (3) i stava (4) Pravilnika, pod uslovom da su porijeklom od goveda, ovaca i koza koje udovoljavaju zahtjevima Odjeljka B ovog Poglavlja:

- svježe meso
- mljeveno meso
- pripravci od mesa
- proizvodi od mesa.

##### **Odjeljak B ZAHTJEVI**

Proizvodi iz Odjeljka A ovog Poglavlja moraju udovoljavati slijedećim zahtjevima:

- a) goveda, ovce i koze od kojih su dobijeni proizvodi životinjskog porijekla nisu hranjene mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobijenim od preživara i koje su prošle *ante mortem* i *post mortem* preglede;
- b) goveda, ovce i koze od kojih su dobijeni proizvodi životinjskog porijekla nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živčanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
- c) proizvodi životinjskog porijekla dobijeni od goveda, ovaca i koza ne potiču od:
  - (i) materijala specificiranoga rizika kako je određeno u Prilogu V Pravilnika;
  - (ii) živčanih i limfatičkih tkiva izloženih tokom postupka iskoštavanja; i
  - (iii) mehanički odvojenog mesa dobijenog od kostiju goveda, ovaca ili koza.

#### **POGLAVLJE D USLOVI KOJI SE PRIMJENJUJU NA IZVOZ**

Živa goveda i proizvodi životinjskog porijekla dobijeni od goveda - u slučaju izvoza - moraju ispunjavati uslove određene Pravilnikom.

#### **PRILOG IX**

#### **UVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA, ZAMETAKA, JAJNIH ČELIJA I PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA**

##### **POGLAVLJE B Uvoz goveda**

###### **Odjeljak A**

##### **UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE ZANEMARIVOG BSE RIZIKA**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da su životinje oteljene i neprekidno držane u zemlji ili području klasificiranom kao zemlja ili regija koja predstavlja zanemarivi rizik od BSE-a;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sistemom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Prilogu II Poglavlju C Dijelu I tački (4) podtački b) alineji (iv) Pravilnika; i
- c) da su, ukoliko je u odnosnoj zemlji bilo domaćih BSE slučajeva, životinje oteljene nakon datuma od kojeg je efikasno provedena zabrana hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobijenim od preživara ili nakon datuma oteljenja zadnjeg domaćeg BSE slučaja ukoliko je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe.

###### **Odjeljak B**

##### **UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM RIZIKOM NABSE**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije sa kontroliranim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija koje predstavlja kontrolirani rizik od BSE-a;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sistemom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Prilogu II Poglavlju C Dijelu II tački (4) podtački (b) alineji (iv) Pravilnika;
- c) da su životinje oteljene nakon datuma od kojeg je efikasno provedena zabrana hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobijenim od preživara ili nakon datuma oteljenja zadnjeg domaćeg BSE slučaja ukoliko je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe.

###### **Odjeljak C**

##### **UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM RIZIKOM OD POJAVE BSE-a**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije s neutvrđenim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija s neutvrđenim BSE rizikom;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sistemom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Prilogu II Poglavlju C Dijelu II tački (4) podtački b) alineji (iv) Pravilnika;
- c) da su životinje oteljene barem dvije godine od datuma kada je uspješno provedena zabrana hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobijenim od preživara ili nakon datuma oteljenja posljednjeg domaćeg BSE slučaja ukoliko je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe.

##### **POGLAVLJE C**

##### **UVOZ PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA OD GOVEDA, OVACA ILI KOZA**

###### **Odjeljak A PROIZVODI**

Sljedeći proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza, kako je određeno posebnim propisima o higijeni hrane životinjskog porijekla, navedeni dolje, podvrgavaju se uslovima propisanim u Odjeljcima B, C i D ovog Poglavlja u zavisnosti od kategorije rizika od BSE-a zemlje porijekla:

- svježe meso;
- mljeveno meso;
- mesni pripravci;
- proizvodi od mesa;
- topljene životinjske masti;
- čvarci;
- želatina osim želatine koja potiče iz kože životinja; i
- obrađena crijeva.

#### Odjeljak B

##### UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE SA ZANEMARIVIM RIZIKOM OD POJAVE BSE

Uvoz proizvoda porijeklom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovog Poglavlja iz zemlje ili područja sa zanemarivim rizikom od BSE-a prati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija s zanemarivim rizikom od BSE-a;
- b) da su životinje od kojih su dobijeni proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji sa zanemarivim rizikom od BSE-a i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
- c) ukoliko je u zemlji ili području bilo domaćih BSE slučajeva:
  - (i) ukoliko su životinje rođene nakon datuma od kojeg je uspješno provedena zabrana hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobijenim od preživara; ili
  - (ii) proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu dobijeni od materijala specficiranoga rizika kako je određeno Prilogom V Pravilnika, ili mehanički otkoštenog mesa od kostiju goveda, ovaca ili koza.

#### Odjeljak C

##### UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM RIZIKOM OD POJAVE BSE-a

1. Uvoz proizvoda porijeklom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovog Poglavlja iz zemlje ili regije s kontroliranim rizikom od BSE-a prati certifikat kojom se potvrđuje:
  - a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija s kontroliranim rizikom od BSE-a;
  - b) da su životinje od kojih su dobijeni proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
  - c) životinje od kojih su dobijeni proizvodi životinjskog porijekla od goveda, ovaca i koza nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živčanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
  - d) da proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu izvedeni od materijala specficiranoga rizika iz Priloga V Pravilnika, ili mehanički odvojenog mesa od kostiju goveda, ovaca ili koza.
2. Izuzetno od tačke 1.d), mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u najviše tri veleprodajna reza, te četvrti koje ne sadrže materijal specficiranoga rizika osim kičme, uključujući dorzalni korijen ganglija.
3. Kada se ne zahtijeva odstranjivanje kičme, trupovi ili veleprodajni rezovi trupova goveda koji sadrže kičme, označavaju se plavom crtom na etiketi u skladu sa posebnim propisima.
4. U slučaju uvoza, broj trupova goveda ili veleprodajnih rezova trupova od kojih se zahtijeva odstranjivanje kičme, kao i broj za koji se ne zahtijeva odstranjivanje kičme, mora biti naveden na dokumentu u skladu sa Pravilnikom o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09) i posebnim propisima iz ove oblasti.
5. U slučaju crijeva izvornog porijekla iz zemlje ili regije sa zanemarivim BSE rizikom, pri uvozu obrađenih crijeva u certifikatu se potvrđuje sljedeće:
  - a) zemlja ili regija je svrstana kao zemlja ili regija sa kontroliranim BSE rizikom;
  - b) da su životinje od kojih su dobijeni proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji sa zanemarivim rizikom od BSE-a i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
  - c) ukoliko crijeva izvorno potiču iz zemlje ili regije u kojoj je potvrđen domaći BSE slučaj:
    - (i) ukoliko su životinje rođene nakon datuma od kojeg je uspješno provedena zabrana hranidbe preživara mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobijenim od preživara; ili
    - (ii) proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu dobijeni od materijala specficiranoga rizika kako je određeno Prilogom V Pravilnika.

**Odjeljak D**  
**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM BSE**  
**RIZIKOM**

1. Uvoz proizvoda porijeklom od goveda, ovaca i koza navedenih u Odjeljku A ovog Poglavlja iz zemlje ili područja s neutvrđenim BSE rizikom prati certifikat kojim se potvrđuje:
  - a) da proizvodi dobijeni od goveda, ovaca i koza potiču od životinja koje nisu bile hranjene mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobijenim od preživara i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
  - b) životinje od kojih su dobijeni proizvodi životinjskog porijekla od goveda, ovaca i koza nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živčanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
  - c) da proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza nisu dobijeni od:
    - (i) materijala specifikiranoga rizika određenog u Prilogu V Pravilnika;
    - (ii) živčanog i limfatičkog tkiva izloženog tokom postupka iskoštavanja;
    - (iii) mehanički odvojenog mesa dobijenog od kostiju goveda, ovaca ili koza.
2. Izuzetno od tačke 1. podtačke c) ovog Odjeljka, mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u najviše tri veleprodajna reza, te četvrti koje ne sadrže materijal specifikiranoga rizika osim kičme, uključujući dorzalni korijen ganglija.
3. Kada se ne zahtijeva odstranjivanje kičme, trupovi ili veleprodajni rezovi trupova goveda koji sadrže kičme, označavaju se plavom crtom na etiketi u skladu s posebnim propisima.
4. U slučaju uvoza, broj trupova goveda ili veleprodajnih rezova trupova od kojih se zahtijeva odstranjivanje kičme, kao i broj za koji se ne zahtijeva odstranjivanje kičme, mora biti naveden na dokumentu u skladu s Pravilnikom o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09) i posebnim propisima iz ove oblasti.

**POGLAVLJE D**

**UVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I OD NJIH DOBIJENIH PRERAĐENIH**  
**PROIZVODA PORIJEKLOM OD GOVEDA, OVACA I KOZA**

**Odjeljak A**  
**NUSPROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA**

Ovo Poglavlje se primjenjuje na sljedeće nusproizvode i od njih dobijene prerađene proizvode, kako je definirano u članu 4. tač. a) i b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), (u daljnjem tekstu ovog Poglavlja: Odluka), pod uslovom da su ovi proizvodi porijeklom od goveda, ovaca i koza:

- a) topljene masti dobijene iz materijala Kategorije 2 u skladu s Odlukom, koje su namijenjene za upotrebu kao organska đubriva ili poboljšivači tla, kao što je definirano u tački z) člana 4. Odluke, ili njihov startni materijal ili međuproizvodi;
- b) kosti i proizvodi od kosti dobijeni iz materijala Kategorije 2 u skladu s Odlukom;
- c) topljene masti dobijene iz materijala Kategorije 3 u skladu s Odlukom koje su namijenjene za upotrebu kao organska đubriva ili poboljšivači tla ili kao hrana za životinje, kako je definirano u tač. z) i cc) člana 4. Odluke, ili njihov startni materijal ili međuproizvodi;
- d) hrana za kućne ljubimce, uključujući žvakalice za pse;
- e) proizvodi od krvi;
- f) prerađene životinjske bjelancevine;
- g) kosti i proizvodi od kostiju dobijeni iz materijala Kategorije 3 u skladu s Odlukom;
- h) želatina osim želatine koja potiče iz kože životinja;
- i) materijal Kategorije 3 u skladu s Odlukom i od njih dobijeni proizvodi pored onih navedenih u tačkama od c) do h) s tim da se isključuju:
  - (i) svježa koža životinja, prerađena koža životinja;
  - (ii) želatin dobijen iz kože životinja;
  - (iii) prerađevine masnoća;
  - (iv) kolagen.

**ODJELJAK B**

**USLOVI ZA CERTIFICIRANJE**

Uvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih prerađenih proizvoda porijeklom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovog Poglavlja mora pratiti certifikat kojim se potvrđuje sljedeće:

- a) da nusproizvod životinjskog porijekla ili proizvod dobijen od njega ne sadrži i da nije dobijen od specifikiranog rizičnog materijala ili mehanički odvojenog mesa koje je dobijeno od goveda, ovaca ili koza i da životinje od kojih potiče nusproizvod životinjskog porijekla ili proizvod dobijen od njega,

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu ili razaranjem središnjeg živčanog tkiva korištenjem šipke koje se uvodi u kranijalnu šupljinu; ili

- b) da nusproizvod životinjskog porijekla ili proizvod dobijen od njega ne sadrži i da nije dobijen od materijala goveda, ovaca i koza osim onog koje je dobijeno od životinja koje su rođene, kontinuirano uzgajane i zaklane u zemlji ili području klasificiranoj kao zemlja ili regija sa zanemarivim BSE rizikom u skladu s članom 6. stavom (2) Pravilnika.

Dodatno uz tač. a) i b), uvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda definiranih u Odjeljku A ovog Poglavlja i koji sadrže mlijeko i mliječne proizvode porijeklom od ovaca i koza i koji su namijenjeni za ishranu preživara, mora pratiti certifikat kojim se potvrđuje sljedeće:

- c) da su ovce i koze od kojih su proizvodi dobijeni držane od rođenja u kontinuitetu ili najmanje posljednje 3 godine na gazdinstvu gdje nije bilo službenih ograničenja kretanja zbog sumnje na TSE i koje u posljednje 3 godine udovoljava sljedećim zahtjevima:
- (i) da je podvrgnuto redovnim službenim veterinarskim kontrolama;
  - (ii) da ni jedan slučaj klasičnog skrepia nije dijagnosticiran ili da su nakon potvrde klasičnog skrepia:
    - sve životinje u kojih je klasični skrepi potvrđen su usmrćene i uništene, i
    - sve ovce i koze na tom gazdinstvu su usmrćene i uništene, osim rasplodnih ovnova ARR/ARR genotipa i rasplodnih ovaca koji nose najmanje jedan ARR alel i ni jedan VRQ alel;
  - (iii) ovce i koze s izuzetkom ovaca ARR/ARR prion proteinskog genotipa se uvode na gazdinstvo samo ukoliko potiču s gazdinstva koje udovoljava zahtjevima iz tačaka (i) i (ii);
- ili
- d) u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla ili njihovih proizvoda koji su namijenjeni državama članicama EU navedenim u Prilogu Pravilnika o dodatnim garancijama za gazdinstva u odnosu na transmisivne spongiformne encefalopatije ("Službeni glasnik BiH", broj 6/12), da su ovce i koze od kojih su ti proizvodi dobijeni držane kontinuirano od rođenja ili najmanje posljednjih sedam godina na gazdinstvu na kojem nije bilo službenog ograničenja kretanja radi sumnje na TSE i koje u posljednjih sedam godina udovoljava sljedećim zahtjevima:
- (i) da je podvrgnuto redovnim službenim veterinarskim kontrolama;
  - (ii) da ni jedan slučaj klasičnog skrepia nije dijagnosticiran ili da su nakon potvrđenog klasičnog skrepia:
    - sve životinje u kojih je klasični skrepi potvrđen su usmrćene i uništene, i
    - sve ovce i koze na tom gazdinstvu su usmrćene i uništene, osim rasplodnih ovnova ARR/ARR genotipa i rasplodnih ovaca koji nose najmanje jedan ARR alel i ni jedan VRQ alel;
  - (iii) ovce i koze s izuzetkom ovaca ARR/ARR prion proteinskog genotipa se uvode na gazdinstvo samo ukoliko potiču s gazdinstva koje udovoljava zahtjevima iz tačaka (i) i (ii).

### **POGLAVLJE G UVOZ SJEMENA I ZAMETAKA OVACA I KOZA**

Sjeme i zametci ovaca i koza koji se uvoze u zemlju moraju udovoljavati zahtjevima iz Priloga VIII Poglavlja A Dijela I tačke d) Pravilnika.

## **PRILOG X**

### **REFERENTNA LABORATORIJA, UZIMANJE UZORAKA I LABORATORIJSKE ANALITIČKE METODE**

#### **POGLAVLJE A**

REFERENTNA LABORATORIJA 1. Referentna laboratorija mora:

- a) raspolagati prostorijama, opremom i stručnim osobljem koje mu omogućava da u svakom trenutku, a posebno kad se bolest o kojoj je riječ prvi put pojavi, utvrdi vrstu i soj uzročnika TSE i da potvrdi rezultate koji su dobijeni u regionalnim dijagnostičkim laboratorijima. Kad ta laboratorija nije u stanju identificirati soj uzročnika, on mora odrediti jednu proceduru kojom se osigurava da se identifikacija soja uputi referentnoj laboratoriji Evropske zajednice;
- b) verificirati dijagnostičke metode koje se koriste u regionalnim dijagnostičkim laboratorijima;
- c) snositi odgovornost za koordinaciju dijagnostičkih standarda i metoda unutar zemlje. U tu svrhu ta laboratorija:
  - može isporučivati dijagnostičke reagense laboratorijima koje su odobrili Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH;
  - mora kontrolirati kvalitetu svih dijagnostičkih reagensa koji se koriste u zemlji;
  - mora periodički organizirati komparativne testove;
  - mora čuvati izolate uzročnika bolesti, ili odgovarajuća tkiva koja sadrže takve uzročnike, a koja potiču od potvrđenih slučajeva oboljenja u zemlji;

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

- osigurati potvrđivanje rezultata dobijenih u dijagnostičkim laboratorijama koje je odobrio Ured uz saglasnost nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- d) sarađivati s referentnom laboratorijom Evropske zajednice. 2. Referentna laboratorija je:  
Veterinarski Institut Veterinarskog fakulteta u Sarajevu; Ul."Zmaja od Bosne" 90  
71 000 Sarajevo;  
Veterinarski Institut "Dr.Vaso Butozan" Ul." Branka Radičevića" 18  
78 000 Banja Luka

### **POGLAVLJE B REFERENTNA LABORATORIJA EVROPSKE ZAJEDNICE**

1. Referentna laboratorija Evropske zajednice za TSE je:

Veterinary Laboratories Agency  
Woodham Lane  
New Haw  
Addlestone  
Surrey KT15 2NB  
United Kingdom

### **POGLAVLJE C UZORKOVANJE I LABORATORIJSKO TESTIRANJE**

1. *Uzorkovanje*

Sve uzorke namijenjene ispitivanju na prisutnost TSE treba prikupljati primjenjujući metode i protokole određene u najnovijem izdanju Priručnika o standardima za dijagnostičke testove i cjepiva za kopnene životinje Svjetske organizacije za zdravlje životinja (u daljnjem tekstu: "OIE Priručnik"). Ukoliko OIE metode i protokoli ne postoje ili kao dodatak i u cilju da se osigura dovoljno materijala, Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati primjenu metoda uzorkovanja i protokola u skladu sa smjernicama izdatim od referentne laboratorije Evropske zajednice. Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora nastojati osigurati prikupljanje odgovarajućih tkiva, u skladu s naučnim smjernicama referentne laboratorije zajednice, kako bi osiguralo otkrivanje svih poznatih sojeva TSE-a kod malih preživara i čuvati barem polovinu sakupljenih tkiva u rashlađenom ali ne smrznutom stanju sve do dobijanja negativnog nalaza brzog testa. Ukoliko je nalaz pozitivan ili dvojben, pohranjena tkiva moraju se obraditi u skladu sa smjernicama referentne laboratorije Zajednice. Uzorke treba pravilno označiti u odnosu na identitet životinje od koje je uzorak uzet.

2. Laboratorije

Sva laboratorijska ispitivanja na TSE moraju se provoditi u laboratorijama koje su nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta odobrili za tu namjenu.

3. Metode i protokoli

- 3.1 Laboratorijsko testiranje na prisutnost BSE u goveda a) Sumnjivi slučajevi

Uzorci goveda poslani na laboratorijsko testiranje u skladu s odredbama iz člana 14. stava 5. Pravilnika moraju biti odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju koristeći najmanje jednu od slijedećih metoda i OIE Priručnika:

- (i) imunohistohemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje;
- (v) kombinacija brzog testa kako je određeno u podtački (b) ove tačke.

Ako je rezultat histopatološkog pregleda sumnjiv ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi testovi mogu se koristiti i za primarno pretraživanje sumnjivih slučajeva i u slučaju pozitivnih ili sumnjivih rezultata za daljnje pretraživanje, u skladu sa smjernica referentne laboratorije Zajednice i pod uslovom da:

- (i) se potvrđivanje provodi u nacionalnoj referentnoj laboratoriji za TSE; i
- (ii) jedan od dva brza testa je *Western blot*; i
- (iii) drugi korišteni brzi test:
  - uključuje negativno tkivo kao kontrolno i goveđi BSE uzorak kao tkivo za pozitivnu kontrolu;
  - da je drugačijeg tipa od testa korištenog u primarnom pretraživanju; i
- (iv) ukoliko je brzi test *Western blot* korišten kao prvi test rezultat toga testa mora biti dokumentiran i dostavljen nacionalnoj referentnoj laboratoriji za TSE; i
- (v) kada rezultat primarnog pretraživanja nije potvrđen nastavnim brzim testom uzorak mora biti pretražen jednom od drugih potvrdnih metoda; u slučaju da je korištena histopatološka pretraga u tu svrhu i daje rezultat sumnjiv ili negativan, tkiva moraju biti dostavljena na daljnje pretraživanje nekom od drugih potvrdnih metoda i protokola

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

Ako je rezultat jednog od potvrdnih pretraživanja iz alineja (i) do (v) pozitivan, odnosno životinje se smatraju pozitivnim slučajem na BSE.

### **b) Monitoring BSE**

Uzorci od goveda poslani na laboratorijsko testiranje u skladu s odredbama iz Priloga III Poglavlja A Dijela I Pravilnika mora se pretražiti brzim testom.

Kad je rezultat brzog testa sumnjiv ili pozitivan, uzorak se mora odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju u koristeći najmanje jednu od slijedećih metoda i protokola navedenih u važećem Priručniku:

- (i) imunohistohemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje
- (v) kombinacija brzih testova kako je određeno u ovoj podtački. Ako je rezultat histopatološkog pregleda sumnjiv ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi testovi mogu se koristiti i za primarno pretraživanje i u slučaju pozitivnih ili sumnjivih rezultata za daljnje pretraživanje, u skladu sa smjernica EU referentne laboratorije i pod uslovom da:

- (i) se potvrđivanje provodi u nacionalnoj referentnoj laboratoriji za TSE; i
- (ii) jedan od dva brza testa je *Western blot*; i
- (iii) drugi korišteni brzi test:
  - uključuje negativno tkivo kao kontrolno i goveđi BSE uzorak kao tkivo za pozitivnu kontrolu
  - je drugačijeg tipa od testa korištenog u primarnom pretraživanju; i
- (iv) ukoliko je brzi test *Western blot* korišten kao prvi test, rezultat toga testa mora biti dokumentiran i dostavljen nacionalnoj referentnoj laboratoriji za TSE; i
- (v) kada rezultat primarnog pretraživanja nije potvrđen nastavnim brzim testom uzorak mora biti pretražen jednom od drugih potvrdnih metoda; u slučaju da je u tu svrhu korištena histopatološka pretraga i da je rezultat sumnjiv ili negativan, tkiva moraju biti dostavljena na daljnje pretraživanje nekom od drugih potvrdnih metoda i protokola

Životinja se smatra pozitivnim BSE slučajem ako je rezultat brzog testa sumnjiv ili pozitivan i ako je jedna od potvrdnih pretraga navedenih u tačkama (i) do (v) pozitivna. 3.2 Laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE u ovaca i koza

### **a) Sumnjivi slučajevi**

Uzorci od ovaca i koza poslani na laboratorijsko testiranje u skladu s odredbama iz člana 14. stava 5. Pravilnika moraju se odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju koristeći najmanje od jedne slijedećih metoda i protokola navedenih u važećem izdanju OIE Priručnika:

- (i) imunohistohemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje.

Ako je rezultat histopatološkog pregleda sumnjiv ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi test može se koristiti za primarno pretraživanje sumnjivih slučajeva. Navedeni test ne može se koristiti za daljnje potvrđivanje.

Kad je rezultat korištenog brzog testa u primarnom pretraživanju sumnjivih slučajeva pozitivan ili sumnjiv, uzorak mora biti podvrgnut pretraživanju jednom od potvrdnih metoda navedenih u alinejama (i) do (iv) ove podtačke. U slučaju kad je korištena histopatološka pretraga a nalazi su sumnjiv ili negativni tkiva se moraju podvrgnuti daljnjem pretraživanju jednom od drugih potvrdnih metoda ili protokola.

Ukoliko je rezultat jednog od potvrdnog pretraživanja navedenih u alinejama (i) do (iv) ove podtačke životinje se smatraju pozitivnim TSE slučajem i mora se provesti daljnje pretraživanje kako je navedeno u tački c).

### **b) Monitoring TSE-a**

Uzorci ovaca i koza poslani na laboratorijsko testiranje u skladu s odredbama Priloga III Poglavlja A Dijela II Pravilnika (monitoring ovaca i koza) pregledavaju se brzim testom korištenjem primjerenih metoda i protokola u skladu sa smjernicama izdatim od referentne laboratorije Evropske zajednice, radi osiguravanja otkrivanja svih poznatih sojeva TSE-a.

Kada je nalaz brzog testa pozitivan ili sumnjiv, uzorkovana tkiva moraju se odmah poslati službenoj laboratoriji na potvrdne pretrage imunocitokemijom, *imunoblotingom* ili dokazivanjem karakterističnih fibrila elektronskim mikroskopom, u skladu s podtačkom a) ove tačke. Ukoliko je rezultat potvrdne pretrage negativan ili sumnjiv, provode se dodatna potvrdna testiranja prema smjernicama referentne laboratorije Zajednice.

Ukoliko je rezultat jednog od potvrdnog testiranja pozitivan, životinja se smatra pozitivnom na TSE.

c) Daljnje pretraživanje pozitivnih slučajeva TSE

(i) Primarno molekularno testiranje diskriminativnim imunobloting testovima

Uzorci klinički sumnjivih slučajeva i od životinja testiranih u skladu s Prilogom III Poglavljem A, Dijelom II, tačkama 2. i 3. Pravilnika koje se smatraju pozitivnim slučajevima TSE a koji nisu atipičan slučaj skrepija, nakon provedenih pretraga navedenih u podtačkama a) ili b) ove tačke, ili koje pokazuju karakteristike za koje laboratorija smatra da ih treba dalje laboratorijski istraživati trebaju se uputiti na daljnje pretraživanje primarnim molekularnim metodama tipizacije u:

- Agence Francaise de Securite Sanitaire des Aliments, Laboratoire de pathologie bovine, 31, avenue Tony Garnier, BP 7033, F-69342, Lyon Cedex, France, ili
- Veterinary Laboratories Agency, Woodham Lane, New Haw, Addlestone, Surrey KT15 3 NB, United Kingdom, ili
- Laboratorija određena od nadležnog organa koji je uspješno sudjelovao u međulaboratorijskom uporednom testiranju organiziranom od referentne laboratorije Evropske zajednice za korištenje molekularne metode tipizacije. (ii) Međulaboratorijsko testiranje s dodatnim metodama

molekularnog testiranja Uzorci od slučajeva TSE u kojih ne može biti isključena prisutnost BSE u skladu s smjernicama izdatim od referentne laboratorije Evropske zajednice, primarnim molekularnim testiranjem iz alineje (i) ove podtačke, moraju odmah biti upućeni u laboratorije navedene u podtački d) ove tačke, nakon konsultacije s referentnom laboratorijom Zajednice i sa svim odgovarajućim dostupnim informacijama. Oni moraju biti upućeni na međulaboratorijsko testiranje najmanje:

- drugog razlikovnog imunobloting testa,
- razlikovnog imunocitohemijskog testa, i
- razlikovnog ELISA testa (Enzyme Linked ImmunoSorbent Assay)

provedenih u laboratorijama odobrenim za odgovarajuće metode kako je navedeno u podtački d) ove tačke. Ako uzorci nisu prikladni za imunocitohemiju, referentnu laboratoriju Zajednice će odrediti odgovarajuće alternativno testiranje unutar međulaboratorijskog testiranja.

Rezultate će tumačiti referentna laboratorija Zajednice uz pomoć panela stručnjaka uključujući predstavnika odgovarajuće nacionalne referentne laboratorije. Uzorci koji upućuju na BSE na osnovu rezultata tri različite metode i uzorci s sumnjivim rezultatom međulaboratorijskog testiranja moraju biti dalje pretraživani primjenom biološkog oglada na mišu, radi konačne potvrde.

Daljnje testiranje TSE pozitivnih uzoraka otkrivenih u zaraženim stadima na istom gazdinstvu provodi se barem na prva dva pozitivna TSE slučaja otkrivena svake godine nakon oglednog slučaja."

d) Laboratorije odobrene za provođenje daljnjih pretraživanja metodama molekularne tipizacije

1. Laboratorije odobrene za daljnju molekularnu tipizaciju su:

Agence Francaise de Securite Sanitaire des Aliments  
Laboratoire de pathologie bovine  
31, avenue Tony Garnier BP 7033  
F-69342 Lyon Cedex

2. Centre CEA Fontanay-aux-Roses. BP 6 F-92265 Fontanay-aux Roses Cedex

3. Service de Pharamcologie et d' Immunologie Centre CEA Saclay, batiment 136 F-91191 Gif-sur-Yvette Cedex

4. Veterinary Laboratories Agency Woodham Lane  
New Haw Addlestone  
Surrey KT 15 3NB  
United Kingdom

3.3 Laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE u drugih vrsta osim onih iz tačaka 3.1. i 3.2. ovog Poglavlja

Testovi, koji se provode da bi se potvrdila sumnja na prisutnost neke TSE u drugim vrstama osim goveda, ovaca, koza moraju kao minimum uključivati histopatološku pretragu moždanog tkiva. Ured u saradnji s nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, također može zahtijevati laboratorijske testove, kao što su imunocitohemija, imunobloting, demonstriranje karakterističnih vlakanca pomoću elektroničke mikroskopije ili druge metode za otkrivanje oblika prionskog proteina koji je povezan s ovim bolestima. U svakom slučaju, ako je početno histopatološko ispitivanje dalo negativan ili sumnjiv rezultat, potrebno je provesti najmanje još jedno laboratorijsko ispitivanje. Kad se ova bolest negdje pojavi po prvi put, treba provesti najmanje tri različita pretraživanja.

Posebno, kad se postavi sumnja na BSE kod neke druge životinjske vrste osim goveda, uzorke treba poslati na tipiziranje soja, ako je to moguće.

4. Brzi testovi

## **"Službeni glasnik BiH", broj: 25/11, 20/13**

U svrhu provođenja brzih testova u skladu s članom 6. stav (3) i članom 7. stav (1) ovog Pravilnika, kao brzi testovi za monitoring spongiformne encefalopatije u goveda (u daljnjem tekstu: BSE) moraju se koristiti sljedeće metode:

- imunobloting test zasnovan na Western blotting proceduri za detekciju Proteinaza K rezistentnog fragmenta PrP<sup>Res</sup> otpornog na proteaze (Prionics-Check-Western test),
- hemiluminiscentni ELISA test koji uključuje proceduru ekstrakcije i ELISA tehniku, koja koristi pojačani hemiluminiscentni reagens (Enfer test & Enfer TSE Kit verzija 2.0, automatizirano pripremanje uzoraka),
- imunološko određivanje na bazi mikroploča za otkrivanje PrP<sup>Sc</sup> (Enfer TSE Version 3),
- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immuno-assay) za PrP<sup>Res</sup>, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije (Bio-Rad TeSeE SAP rapid test),
- imunološko određivanje na bazi mikroploča (ELISA) koji otkriva Proteinaza K rezistentni PrP<sup>Res</sup> s monoklonskim antitijelima (Prionics-Check LIA test),
- imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem hemijskih polimera za selektivno prihvaćanje PrP<sup>Sc</sup> i monoklonsku detekciju antitijela za očuvane regije PrP molekule (IDEXX HerdChek BSE Antigen Test Kit, EIA & IDEXX HerdCheck BSE-Scrapie Antigen Test Kit, EIA),
- "lateral flow" imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem dva različita monoklonska antitijela za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnih PrP fragmenta (Prionics Check PrioSTRIP),
- dvostrano imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem dvaju različitih monoklonskih antitijela usmjerenih na dva epitopa prisutna u visoko preklapljenom stanju goveđeg PrP<sup>Sc</sup> (Roboscreen Beta Prion BSE EIA Test Kit),
- sendvič ELISA za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnog PrP<sup>Sc</sup> (Roche Applied Science PrionScreen).

U svrhu provođenja brzih testova u skladu s članom 6. stav (3) i članom 7. stav (1) ovog Pravilnika, kao brzi testovi za monitoring TSE u ovaca i koza moraju se koristiti sljedeće metode:

- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immuno-assay) za PrP<sup>Res</sup>, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije (Bio-Rad TeSeE SAP rapid test),
- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immuno-assay) za PrP<sup>Res</sup> putem TeSeE Sheep/Goat Detection kit-a, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije putem TeSeE Sheep/Goat Purification kit-a (Bio-Rad TeSeE Sheep/Goat rapid test),
- imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem hemijskih polimera za selektivno prihvaćanje PrP<sup>Sc</sup> i monoklonsku detekciju antitijela za očuvane regije PrP molekule (IDEXX HerdChek BSE - Scrapie Antigen Test Kit, EIA).

U slučaju svih testova uzorak tkiva na kojem će se provoditi test mora ispunjavati upute proizvođača.

Proizvođač brzih testova mora imati uspostavljen sistem osiguranja kvaliteta koji je odobrila referentna laboratorija Evropske unije (u daljnjem tekstu: EU) koji osigurava da se efikasnost testa ne mijenja. Proizvođač mora referentnoj laboratoriji EU dostaviti ispitni protokol.

Izmjene brzog testa ili ispitnog protokola mogu se provoditi samo uz prethodnu obavijest referentnoj laboratoriji EU i pod uslovom da referentna laboratorija EU ustanovi da ta izmjena ne umanjuje osjetljivost, specifičnost ili pouzdanost brzog testa. Taj nalaz treba dostaviti referentnim laboratorijama EU i referentnim laboratorijama Bosne i Hercegovine.